EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 21.6.2007
KOM(2007) 350 lõplik

2007/0123 (AVC)

Ettepanek

NÕUKOGU OTSUS

Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning Montenegro Vabariigi vahelise stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu allkirjastamise kohta Euroopa Ühenduse nimel

Ettepanek

NÕUKOGU JA KOMISJONI OTSUS

stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu sõlmimise kohta ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel

(komisjoni esitatud)

SELETUSKIRI

1. Lisatud ettepanekud on õigusaktid ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi (edaspidi "Montenegro") vahelise stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu allkirjastamiseks ja sõlmimiseks: i) nõukogu otsuse ettepanek lepingu allkirjastamise kohta; ii) nõukogu ja komisjoni otsuse ettepanek lepingu sõlmimise kohta.

2. Komisjon esitas 2005. aasta aprillis Serbia ja Montenegro stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu teostatavusaruande.[1] Aruande kohaselt oli Serbia ja Montenegro piisavalt valmis stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu läbirääkimisteks, nõukogu otsustas 3. oktoobril 2005. aastal volitada komisjoni alustama stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu läbirääkimisi Serbia ja Montenegroga. Stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu läbirääkimised Serbia ja Montenegroga algatati 10. oktoobril 2005.

3. 2006. aasta mais toimunud referendumi järel võttis Montenegro parlament 3. juunil 2006. aastal vastu iseseisvusdeklaratsiooni ning Montenegro Vabariik astus Serbia ja Montenegro liitriigist välja. Sellest tulenevalt võeti Montenegroga läbirääkimiste pidamiseks 24. juulil 2006. aastal vastu uued läbirääkimisjuhised ning läbirääkimisi jätkati 25. septembril 2006. aastal. Kõnealused läbirääkimised lõpetati 1. detsembril 2006. aastal ning pärast konsulteerimist ELi liikmesriikidega parafeeriti stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu läbirääkimiste tulemused 15. märtsil 2007. aastal Podgoricas.

4. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping keskendub järgmistele põhiküsimustele:

   – poliitiline dialoog Montenegroga;

   – tõhusam piirkondlik koostöö, sealhulgas vabamajanduspiirkondade loomine piirkonna riikide vahel;

   – vabamajanduspiirkonna loomine ühenduse ja Montenegro vahel viie aasta jooksul alates lepingu jõustumisest;

   – tööjõu liikumine, asutamisvabadus, teenuste osutamine, jooksvate maksete ning kapitali liikumine;

   – Montenegro kohustus ühtlustada oma õigusaktid EÜ õigusaktidega, eelkõige siseturuga seotud olulistes valdkondades;

   – koostöö Montenegroga erinevates valdkondades, sealhulgas valdkondades õigus, vabadus ja turvalisus;

   – lepingu täitmist kontrolliva stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu, samuti stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee ning parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee loomine.

[1] KOM(2005) 476 (lõplik), 12. aprill 2005.

5. Komisjon palub nõukogul anda oma lõplik heakskiit stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu tekstile, mis koostati kõnealuseks eesmärgiks loodud erikomisjoniga (COWEB) tihedalt konsulteerides, ning algatada menetlused kõnealuse lepingu allkirjastamiseks ja sõlmimiseks kahe lisatud ettepaneku alusel.

6. Lepingu allkirjastamiseks ja sõlmimiseks vajalikud menetlused on kahe Euroopa ühenduse (Euroopa Ühendus ja EURATOM) puhul erinevad:

   a) allkirjastamise kohta on EÜ asutamislepingu artikli 300 lõike 2 esimese lõigu esimeses lauses sätestatud, et lepingule ühenduse nimel allakirjutamiseks on vaja nõukogu eraldi otsust; EURATOMi asutamislepingus samalaadseid sätteid ei ole;

   b) lepingu sõlmimise kohta:

   – nõukogu sõlmib Euroopa Parlamendi nõusolekul lepingu Euroopa Ühenduse nimel, toetudes Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 310;

   – nõukogu kiidab lepingu EURATOMi nimel heaks, toetudes EURATOMi asutamislepingu artikli 101 lõikele 2 ning pärast seda sõlmib komisjon lepingu.

7. Kooskõlas eespool nimetatuga palub komisjon nõukogul i) teha otsus lepingu allkirjastamise kohta Euroopa Ühenduse nimel ning ii) sõlmida Euroopa Ühenduse nimel leping ja kiita heaks lepingu sõlmimine EURATOMiga.

   Lepingu jõustumiseks peavad selle ratifitseerima kõik liikmesriigid.

Ettepanek

NÕUKOGU OTSUS

Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning Montenegro Vabariigi vahelise stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu allkirjastamise kohta Euroopa Ühenduse nimel

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 310 koos artikli 300 lõike 2 esimese lõigu esimese lausega,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,[2]

ning arvestades järgmist:

(1) Läbirääkimised Montenegro Vabariigiga stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu kohta ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel on lõpetatud.

(2) Seoses stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi raames rakendatud poliitikaga on käesolevas lepingus sisalduvad kaubandussätted erandlikud ega loo Euroopa Liidu jaoks ühtegi pretsedenti Euroopa Ühenduse kaubanduspoliitikas seoses kolmandate riikidega, välja arvatud Lääne-Balkani riigid.

(3) 15. märtsil 2007. aastal parafeeritud leping tuleks seega Euroopa Ühenduse nimel allkirjastada tingimusel, et seda oleks võimalik sõlmida hilisemal kuupäeval.

ON TEINUD JÄRGMISE OTSUSE:

Ainus artikkel

Tingimusel, et lepingut on võimalik sõlmida hilisemal kuupäeval, on nõukogu eesistujal õigus määrata isikud, kes on volitatud Euroopa Ühenduse nimel alla kirjutama stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingule ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja

[2] ELT C , , lk

2007/0123 (AVC)

Ettepanek

NÕUKOGU JA KOMISJONI OTSUS

stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu sõlmimise kohta ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,
EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 310 koos artikli 300 lõike 2 esimese lõigu viimase lausega ja artikli 300 lõike 3 teise lõiguga,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 101 teist lõiku,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi nõusolekut,[3]

võttes arvesse nõukogu Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artikli 101 kohaselt antud heakskiitu

ning arvestades järgmist:

(1) Stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel on vastavalt nõukogu otsusele nr […]/[…]/EÜ […].allkirjastatud Euroopa Ühendusel nimel [Brüsselis/Luksemburgis] […] 2007, tingimusel, et seda on võimalik sõlmida hilisemal kuupäeval.[4]

(2) Seoses stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi raames rakendatud poliitikaga on käesolevas lepingus sisalduvad kaubandussätted erandlikud ega loo Euroopa Liidu jaoks ühtegi pretsedenti Euroopa Ühenduse kaubanduspoliitikas seoses kolmandate riikidega, välja arvatud Lääne-Balkani riigid.

(3) Käesolev leping tuleks heaks kiita,

---

[3] ELT C , , lk
[4] ELT C , , lk

ON TEINUD JÄRGMISE OTSUSE:

Artikkel 1

Stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ja teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel koos lepingu lisade ja protokollide, samuti lõppaktile lisatud ühisdeklaratsioonide ja ühenduse deklaratsiooniga kiidetakse käesolevaga Euroopa Ühenduse ja Euroopa Aatomienergiaühenduse nimel heaks.

Esimeses lõigus nimetatud tekstid on lisatud käesolevale otsusele.

Artikkel 2

1. Ühenduse seisukoha stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus ning stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitees, kui nimetatud komiteel on volitus esindada stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu, määrab kindlaks komisjoni ettepanekul nõukogu või vajaduse korral komisjon, mõlemal juhul toimub see kooskõlas asutamislepingute vastavate sätetega.

2. Kooskõlas stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu artikliga 120 on stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu eesistujaks nõukogu eesistuja. Stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee eesistujaks on nimetatud komitee töökorra kohaselt komisjoni esindaja.

3. Otsuse stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu ning stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee otsuste avaldamise kohta *Euroopa Liidu Teatajas* teevad iga üksikjuhtumi korral vastavalt nõukogu ja komisjon.

Artikkel 3

Nõukogu eesistujale antakse õigus nimetada isikud, kes on volitatud ühenduse nimel hoiule andma lepingu artiklis 138 sätestatud heakskiitmiskirja. Komisjoni president annab nimetatud heakskiitmiskirja hoiule Euroopa Aatomienergiaühenduse nimel.

Brüssel,

Nõukogu nimel	*Komisjoni nimel*
eesistuja	*president*

LISA

STABILISEERIMIS- JA ASSOTSIEERIMISLEPING Euroopa Ühenduste ja nende liikmesriikide ning Montenegro Vabariigi vahel

STABILISEERMIS- JA ASSOTSIEERIMISLEPING
Euroopa Ühenduste ja nende liikmesriikide ning Montenegro Vabariigi vahel

BELGIA KUNINGRIIK,

BULGAARIA VABARIIK,

TŠEHHI VABARIIK,

TAANI KUNINGRIIK,

SAKSAMAA LIITVABARIIK,

EESTI VABARIIK,

KREEKA VABARIIK,

HISPAANIA KUNINGRIIK,

PRANTSUSE VABARIIK,

IIRIMAA,

ITAALIA VABARIIK,

KÜPROSE VABARIIK,

LÄTI VABARIIK,

LEEDU VABARIIK,

LUKSEMBURGI SUURHERTSOGIRIIK,

UNGARI VABARIIK,

MALTA VABARIIK,

MADALMAADE KUNINGRIIK,

AUSTRIA VABARIIK,

POOLA VABARIIK,

PORTUGALI VABARIIK,

RUMEENIA

SLOVEENIA VABARIIK,

SLOVAKI VABARIIK,

SOOME VABARIIK,

ROOTSI KUNINGRIIK,

SUURBRITANNIA JA PÕHJA-IIRI ÜHENDKUNINGRIIK

Euroopa Ühenduse, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja Euroopa Liidu asutamislepingute lepinguosalised, edaspidi ‘liikmesriigid’, ja

EUROOPA ÜHENDUS JA EUROOPA AATOMIENERGIAÜHENDUS,

edaspidi "ühendus"

ühelt poolt ning

MONTENEGRO VABARIIK, edaspidi "Montenegro" teiselt poolt,

arvestades lepinguosalistevahelisi tihedaid sidemeid ja ühiseid väärtushinnanguid, nende soovi tugevdada neid sidemeid ning rajada vastastikusele ja mõlemapoolsele huvile lähedased ja pikaajalised suhted, mis võimaldaksid Montenegrol tugevdada ja laiendada suhteid ühenduse ja selle liikmesriikide vahel;

arvestades selle lepingu tähtsust seoses Kagu-Euroopa riikide stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessiga, koostööl põhineva stabiilse Euroopa (mille alustalaks on Euroopa Liit) loomise ja tugevdamisega ning samuti stabiilsuspaktiga;

arvestades Euroopa Liidu valmidust integreerida Montenegrot nii palju kui võimalik Euroopa poliitilisse ja majandussüsteemi ning tunnustada teda Euroopa Liidu lepingu alusel võimaliku ELi liikmekandidaadina, kui Montenegro täidab 1993. aasta juuni Euroopa Ülemkogul kindlaks määratud kriteeriumid ning stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi tingimused ja rakendab edukalt käesolevat lepingut, eelkõige selle piirkondlikku koostööd käsitlevaid sätteid;

arvestades Euroopa partnerlust, milles määratakse kindlaks tegevusprioriteedid, et toetada riigi püüdlusi Euroopa Liidule lähenemisel;

arvestades lepinguosaliste püüdlust aidata kõigi vahenditega kaasa nii Montenegro kui kogu piirkonna poliitilisele, majanduslikule ja institutsioonilisele stabiliseerimisele kodanikuühiskonna ja demokraatia arendamise, institutsioonide ülesehitamise, avaliku halduse reformi, piirkondliku kaubandusintegratsiooni ja tõhustatud majanduskoostöö, samuti laiaulatusliku koostöö (sealhulgas õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimustes) ning riikliku ja piirkondliku turvalisuse suurendamise kaudu;

arvestades, et kõnealuse lepingu aluseks on lepinguosaliste kohustus suurendada poliitilist ja majanduslikku vabadust, austada õigusriigi põhimõtet ja inimõigusi, sealhulgas rahvusvähemuste õigusi, ning toetada demokraatia põhimõtteid mitmeparteisüsteemi ja vabade ning õiglaste valimiste kaudu;

arvestades, et lepinguosalised kohustuvad rakendama täiel määral kõiki ÜRO põhikirja ja OSCE dokumentide, eelkõige Helsingi lõppakti, Madridi ja Viini konverentside lõppdokumentide ning Pariisi uue Euroopa harta põhimõtteid ja sätteid ning täitma Kagu-

Euroopa stabiilsuspaktist tulenevaid kohustusi, andes sellega panuse piirkondliku stabiilsuse arengusse ning piirkonna riikide koostöösse;

veel kord kinnitades põgenike ja riigi sees ümberasustatud isikute õigust naasta ning nende varade ja muude inimõiguste kaitset;

arvestades lepinguosaliste kohustust järgida vabaturumajanduse ja säästva arengu põhimõtteid ja ühenduse valmisolekut aidata kaasa majandusreformidele Montenegros;

arvestades lepinguosaliste kohustust arendada vabakaubandust kooskõlas WTOst tulenevate õiguste ja kohustustega;

arvestades lepinguosaliste soovi arendada korrapärast poliitilist dialoogi vastastikust huvi pakkuvates kahepoolsetes ja rahvusvahelistes, sealhulgas piirkondlikes küsimustes, võttes arvesse Euroopa Liidu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat;

arvestades lepinguosaliste püüdlust võidelda organiseeritud kuritegevusega ning tugevdada koostööd terrorismivastases võitluses vastavalt 20. oktoobri 2001. aasta Euroopa konverentsi deklaratsioonile;

olles veendunud selles, et stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping loob uued tingimused nendevahelisteks majandussuheteks ning aitab eelkõige arendada kaubandust ja investeeringuid, mis on otsustavad tegurid majanduse ümberkorraldamisel ja ajakohastamisel;

pidades silmas Montenegro püüdlust ühtlustada oluliste valdkondade õigusaktid ühenduse omadega ning neid tõhusalt rakendada;

võttes arvesse ühenduse soovi pakkuda tõhusat toetust ümberkorralduste elluviimisel ning kasutada selleks kõiki võimalikke koostöövahendeid ning tehnilist, rahalist ja majanduslikku abi tervikliku mitmeaastase näidisprogrammi alusel;

kinnitades, et Euroopa Ühenduse asutamislepingu III osa IV jaotise rakendusalasse jäävad kõnealuse lepingu sätted seovad Ühendkuningriiki ja Iirimaad eraldi lepinguosalistena ja mitte Euroopa Ühenduse osana, kuni Ühendkuningriik või Iirimaa (olenevalt asjaoludest) teavitab Montenegrot, et ta on seotud lepinguga Euroopa Ühenduse osana vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitlevale protokollile. Sama kehtib Taani suhtes nendele lepingutele lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolli kohaselt.

meenutades Zagrebi tippkohtumist, kus kutsuti üles nii suhete tugevdamisele stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessis osalevate riikide ja Euroopa Liidu vahel kui ka tõhustatud piirkondlikule koostööle;

meenutades, et Thessaloniķi tippkohtumisel tähtsustati stabiliseerimis- ja assotsiatsieerimisprotsessi kui Euroopa Liidu ja Lääne-Balkani riikide suhete poliitikaraamistikku ning juhiti tähelepanu nende riikide Euroopa Liiduga liitumise võimalusele nende reformide edenemisest ja tulemuslikkusest sõltuvalt;

meenutades, et 19. detsembril 2006 kirjutati Bukarestis alla Kesk-Euroopa vabakaubanduslepingule, millega suurendatakse piirkonna suutlikkust kaasata investeeringuid ning võimalusi maailmamajandusse integreerumiseks;

soovides luua tihedamat kultuurikoostööd ja teabevahetust,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:

Artikkel 1

1. Käesolevaga luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa Ühenduste ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel,

2. Assotsiatsiooni eesmärgid on:

   – toetada Montenegrot demokraatia tugevdamisel ja õigusriigi loomisel;

   – aidata kaasa poliitilise, majandusliku ja institutsioonilise stabiilsuse saavutamisele Montenegros ning kogu piirkonna stabiliseerimisele;

   – luua sobiv raamistik lepinguosaliste vahelisele poliitilisele dialoogile, mis võimaldab arendada nende vahel välja tihedad poliitilised suhted;

   – toetada Montenegrot majandusliku ja rahvusvahelise koostöö arendamisel, sealhulgas riigi õigusaktide ühtlustamise teel ühenduse õigusaktidega;

   – toetada Montenegrot toimivale turumajandusele ülemineku lõpuleviimisel;

   – edendada harmooniliste majandussidemete loomist ning arendada ühenduse ja Montenegro vahel järk-järgult välja vabakaubanduspiirkond;

   – edendada kõigis käesoleva lepinguga hõlmatud valdkondades piirkondlikku koostööd.

I JAOTIS
ÜLDPÕHIMÕTTED

Artikkel 2

Inimõiguste ülddeklaratsioonis väljendatud ning Euroopa inimõiguste konventsioonis, Helsingi lõppaktis ja Pariisi uue Euroopa hartas määratletud demokraatlike põhimõtete ja inimõiguste austamine ning kinnipidamine nii rahvusvahelise õiguse ja õigusriigi põhimõtetest, sealhulgas täielik koostöö endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtuga (EJRK), kui ka kinnipidamine Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverentsi Bonni majanduskoostöökohtumise dokumendis kajastuvatest turumajanduse põhimõtetest on lepinguosaliste sise- ja välispoliitika aluseks ja käesoleva lepingu oluliseks tingimuseks.

Artikkel 3

Võitlus massihävitusrelvade ja nende kandevahendite leviku vastu on lepingu oluline osa.

Artikkel 4

Lepinguosalised kinnitavad rahvusvaheliste kohustuste täitmise, eelkõige EJRKga tehtava koostöö, tähtsust.

Artikkel 5

Rahvusvaheline ja piirkondlik rahu, stabiilsus ning heanaaberlike suhete, inimõiguste, rahvusvähemuste austamise ja kaitse arendamine on Euroopa Liidu Nõukogu 21. juuni 1999. aasta järeldustes osutatud stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessis kesksel kohal. Käesolev leping sõlmitakse ja rakendatakse Euroopa Liidu nõukogu 29. aprilli 1997. aasta järelduste raames ja Montenegro tegeliku arengu põhjal.

Artikkel 6

Montenegro kohustub edendama koostööd ja heanaaberlikke suhteid teiste piirkonna riikidega, sealhulgas tegema asjakohasel määral vastastikuseid soodustusi seoses isikute, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumisega ning toetama ühist huvi pakkuvaid projekte, eelkõige neid, mis on seotud piirihalduse, organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni, rahapesu, ebaseadusliku rände ja salakaubanduse, eriti inim- ja uimastikaubanduse vastase võitlusega. Kõnealune kohustus on keskne tegur suhete ja koostöö arengus lepinguosaliste vahel ning aitab seega kaasa piirkondliku stabiilsuse kindlustamisele.

Artikkel 7

Lepinguosalised kinnitavad veelkord, et peavad tähtsaks terrorismivastast võitlust ja rahvusvaheliste kohustuste täitmist selles valdkonnas.

Artikkel 8

Täielik assotsieerumine toimub järk-järgult ning lõpeb maksimaalselt 5aastase üleminekuperioodi lõpuks.

Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu teeb korrapäraselt, tavaliselt igal aastal, ülevaate lepingu rakendamisest ning Montenegro õigus-, haldus-, institutsionaalsete ja majandusreformide vastuvõtmisest ja elluviimisest. See ülevaade lähtub käesoleva lepingu preambulast ning üldpõhimõtetest. Ülevaate tegemisel võetakse nõuetekohaselt arvesse Euroopa partnerluses kehtestatud prioriteete, mis on kõnealuse lepingu puhul asjakohased, ning jälgimine toimub stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi alusel loodud mehhanismide kohaselt, eriti stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi arenguaruande alusel.

Selle ülevaate põhjal esitab stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu soovitusi ning võib teha otsuseid. Kui ülevaate tegemisel määratakse kindlaks teatavad raskused, võidakse nende puhul kasutada lepinguga kehtestatud vaidluste lahendamise mehhanisme.

Täielik assotsieerimine toimub järk-järgult. Hiljemalt kolmandal aastal pärast lepingu jõustumist teeb stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu lepingu kohaldamise kohta

põhjaliku ülevaate. Selle ülevaate põhjal hindab stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu Montenegro edusamme ning võib teha otsuseid assotsieerimise järgmiste etappide kohta.

Ülalmainitud ülevaadet ei kohaldata kapitali vaba liikumise suhtes (IV jaotis), mille jaoks nähakse lepingu sätetega ette erigraafik

Artikkel 9

Käesolev leping ja selle rakendamine on täielikult kooskõlas WTO asjaomaste sätetega, eriti GATT 1994 XXIV artikli ning GATSi V artikliga.

II JAOTIS
POLIITILINE DIALOOG

Artikkel 10

1. Poliitilist dialoogi lepinguosaliste vahel arendatakse edasi käesolevast lepingust lähtudes. Dialoog täiendab ja kindlustab Euroopa Liidu ning Montenegro vastastikust lähenemist ning aitab kaasa ühtekuuluvusel ja uutel koostöövormidel põhinevate tihedate sidemete loomisele lepinguosaliste vahel.

2. Poliitiline dialoog peaks eelkõige soodustama:

   – Montenegro täielikku integreerumist demokraatlike riikide ühendusse ning järkjärgulist lähenemist Euroopa Liidule;

   – lepinguosaliste seisukohtade lähendamist rahvusvahelistes küsimustes, sh ÜVJP küsimustes, vahetades asjakohast teavet eelkõige küsimustes, mis lepinguosalisi tõenäoliselt märkimisväärselt mõjutavad;

   – piirkondlikku koostööd ning heanaaberlike suhete arengut;

   – ühiseid vaateid Euroopa julgeolekule ja stabiilsusele, kaasa arvatud koostööd Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkondades;

3. Lepinguosalised on seisukohal, et massihävitusrelvade ja nende kandevahendite levik nii riiklikul kui mitteriiklikul tasandil on kõige tõsisemaks ohuks rahvusvahelisele stabiilsusele ja julgeolekule. Lepinguosalised lepivad seepärast kokku, et teevad koostööd ning võitlevad massihävitusrelvade ja nende kandevahendite leviku vastu, tagades desarmeerimist ja tuumarelva leviku tõkestamist käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja kokkulepete ning muude asjakohaste rahvusvaheliste kohustuste täieliku täitmise ja rakendamise siseriiklikul tasandil. Lepinguosalised nõustuvad, et kõnealune säte on üks käesoleva lepingu olulistest tingimustest ning neid täiendava ja tugevdava poliitilise dialoogi osa.

   Lepinguosalised lepivad samuti kokku, et teevad koostööd ja võitlevad massihävitusrelvade ja nende kandevahendite leviku vastu,

– võttes meetmed asjakohaste rahvusvaheliste õigusaktide allkirjastamiseks või ratifitseerimiseks või vajadusel nendega ühinemiseks ja nende täielikuks rakendamiseks;

– luues tõhusa siseriikliku ekspordikontrollisüsteemi nii massihävitusrelvadega seotud kaupade transiidi kui ka ekspordi kontrollimiseks, sealhulgas massihävitusrelvadega seotud kahese kasutusega tehnoloogiate lõppkasutuse jälgimiseks, ning kehtestades ekspordikontrolli eeskirjade rikkumise eest tõhusad karistused.

Kõnealust teemat käsitlevat dialoogi võib pidada piirkondlikul tasandil.

Artikkel 11

1. Poliitilist dialoogi arendatakse peamiselt stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus, kellel on üldvastutus lepinguosaliste poolt talle lahendamiseks esitatud küsimustega tegelemisel.

2. Lepinguosaliste soovil võib poliitiline dialoog toimuda ka järgmistes vormides:

– vajaduse korral kohtumised ühelt poolt Montenegrot esindavate kõrgemate ametnike ja teiselt poolt Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi, ÜVJP peasekretäri/kõrge esindaja ning komisjoni vahel;

– dialoog kõigi diplomaatiliste kanalite kaudu, sealhulgas asjakohased kontaktid kolmandates riikides, ÜROs, OSCEs, Euroopa Nõukogus ning teistel rahvusvahelistel foorumitel;

– kõik muud vahendid, mis võivad soodustada selle dialoogi süvendamist, arendamist ja tugevdamist, sh Thessaloníki tegevussuunistes kindlaks määratud vahendid

Artikkel 12

Parlamendi tasandil toimub poliitiline dialoog artikli 125 kohaselt moodustatud parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee raames.

Artikkel 13

Poliitiline dialoog võib toimuda mitmepoolses raamistikus ning ka piirkondliku dialoogina, hõlmates teisi piirkonna riike, sh ELi ja Lääne-Balkani foorumi raames.

III JAOTIS
PIIRKONDLIK KOOSTÖÖ

Artikkel 14

Kooskõlas kohustusega tagada rahvusvaheline ja piirkondlik rahu ja stabiilsus ning arendada heanaaberlikke suhteid, edendab Montenegro aktiivselt piirkondlikku koostööd. Euroopa Ühendus võib oma tehnilise abi programmidega toetada piirkondlikke ja piiriüleseid projekte.

Kui Montenegro kavatseb süvendada koostööd mõnega järgmistes artiklites 13–15 nimetatud riikidest, tuleb tal sellest teavitada ühendust ja selle liikmesriike ning vastavalt X jaotisele (institutsioonilised, üld- ja finantssätted) arvestada nende seisukohaga.

Montenegro rakendab täies mahus olemasolevaid kahepoolsed lepingud, mis on sõlmitud kooskõlas 27. juunil 2001. aastal Brüsselis Serbia ja Montenegro poolt alla kirjutatud kaubavahetuse soodustamise ja liberaliseerimise vastastikuse mõistmise memorandumi ja 19. detsembril 2006. aastal Bukarestis alla kirjutatud Kesk-Euroopa vabakaubanduslepinguga.

Artikkel 15
Koostöö teiste ELiga stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu sõlminud riikidega

Pärast käesolevale lepingule alla kirjutamist alustab Montenegro läbirääkimisi stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu sõlminud riikidega, et sõlmida asjaomaste riikide vahelise koostöö laiendamiseks kahepoolsed piirkondliku koostöö konventsioonid.

Nimetatud konventsioonide keskseks osaks on:

– poliitiline dialoog;

– vabakaubanduspiirkondade loomine lepinguosaliste vahel kooskõlas WTO asjaomaste sätetega;

– töötajate vaba liikumise, asutamisvabaduse, teenuste osutamise, jooksvate maksete, kapitali vaba liikumise ning teiste isikute vaba liikumist käsitlevate meetmetega seotud vastastikused soodustused, mille tase on samaväärne kõnealuses lepingus sätestatuga;

– sätted, mis käsitlevad koostööd teistes valdkondades, eelkõige õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimustes, sõltumata sellest, kas neid on käesolevas lepingus nimetatud.

Nimetatud konventsioonid sisaldavad sätteid vajalike institutsiooniliste mehhanismide loomiseks.

Konventsioonid sõlmitakse kahe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist. Montenegro valmisolek selliste konventsioonide sõlmimiseks on Montenegro ja Euroopa Liidu vaheliste suhete edasise arengu tingimuseks.

Montenegro alustab samalaadseid läbirääkimisi piirkonna ülejäänud riikidega pärast seda, kui need riigid on kirjutanud alla stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingule.

Artikkel 16
Koostöö teiste stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessis osalevate riikidega

Montenegro teeb piirkondlikku koostööd teiste stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessis osalevate riikidega osades või kõikides käesoleva lepinguga hõlmatud ning eelkõige ühist huvi pakkuvates valdkondades. Selline koostöö peab alati olema kooskõlas lepingu põhimõtete ja eesmärkidega.

Artikkel 17
Koostöö Euroopa Liidu teiste kandidaatriikidega, kes stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessis ei osale

1. Montenegro peaks edendama koostööd ja sõlmima piirkondliku koostöö konventsiooni Euroopa Liidu kandidaatriikidega igas käesoleva lepinguga hõlmatud koostöövaldkonnas. Selliste konventsioonide eesmärk peaks olema Montenegro ja kõnealuse riigi vaheliste kahepoolsete suhete järkjärguline vastavusse viimine Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning kõnealuse riigi vaheliste suhete asjaomase osaga.

2. Montenegro alustab läbirääkimisi Euroopa Ühendusega tolliliidu moodustanud Türgiga vastastikku kasuliku lepingu sõlmimiseks, millega luuakse GATTi artikli XXIV kohaselt vabakaubanduspiirkond ning liberaliseeritakse asutamisõigus ja teenuste pakkumine nende vahel käesolevas lepingus sätestatud tasemel vastavalt GATSi artiklile V.

   Läbirääkimistega tuleks alustada niipea kui võimalik, et sõlmida eespool nimetatud leping enne artikli 18 lõikes 1 osutatud üleminekuperioodi lõppu.

IV JAOTIS
KAUPADE VABA LIIKUMINE

Artikkel 18

1. Ühendus ja Montenegro loovad kuni viie aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest järk-järgult kahepoolse vabakaubanduspiirkonna vastavalt käesoleva lepingu sätetele ning kooskõlas 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe ning Maailma Kaubandusorganisatsiooni vastuvõetud sätetega. Seejuures võtavad nad arvesse allpool sätestatud konkreetseid nõudeid.

2. Lepinguosaliste vahelises kaubavahetuses kasutatakse kaupade klassifitseerimiseks kaupade koondnomenklatuuri.

3. Käesoleva lepingu puhul sisaldavad tollimaksud ja samaväärse toimega maksud maksu või lõivu, mis on kehtestatud seoses kauba impordi või ekspordiga, sealhulgas mis tahes kujul lisamaksu või -lõivu seoses sellise impordi või ekspordiga, kuid ei sisalda:

   – GATT 1994 artikli III lõike 2 kohasele siseriiklikule maksule vastavaid makse;

– dumpinguvastaseid ega tasakaalustusmeetmeid;

– osutatud teenuste kuludega samaulatuslikke tasusid või makse.

4. Iga toote tollimaksu baasmäär, mille suhtes kohaldatakse käesolevas lepingus sätestatud järk-järgulisi vähendamisi, on:

a) käesoleva lepingu allkirjastamise päeval tegelikult kohaldatud *erga omnes* Euroopa Ühenduse ühise tollitariifistiku maksumäärad;[5]

b) kohaldatav Montenegro tollimaks.[6]

5. Kui pärast käesolevale lepingule allakirjutamist kohaldatakse *erga omnes* teatavaid tollimaksude vähendamisi, mis tulenevad:

a) WTOga peetud tollimaksu läbirääkimistest, või

b) Montenegro ühinemisest WTOga, või

c) Montenegro WTOga ühinemise järgsetest edasistest tollimaksude vähendamistest

Kõnealused vähendatud tollimaksud asendatakse alates asjaomaste vähendamiste kohaldamise alguskuupäevast lõikes 4 osutatud tollimaksu baasmääraga.

6. Ühendus ja Montenegro teatavad teineteisele oma tollimaksu baasmäärad.

I PEATÜKK
TÖÖSTUSTOOTED

Artikkel 19

Mõiste

1. Käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse ühendusest ja Montenegrost pärit toodete suhtes, mis on loetletud kaupade koondnomenklatuuri gruppides 25–97, välja arvatud põllumajanduslepingu I lisa I punkti alapunktis ii (WTO 1994) loetletud tooted.

2. Kauplemine Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu reguleerimisalasse kuuluvate toodetega toimub kooskõlas nimetatud lepingu sätetega.

Artikkel 20
Tööstustooteid käsitlevad ühenduse soodustused

1. Montenegrost pärit tööstustoodete suhtes ühendusse importimisel kohaldatavad imporditollimaksud ja samaväärse toimega maksud kaotatakse käesoleva lepingu jõustumisel.

---

[5] Nõukogu määrus (EÜ) nr 2658/87 (EÜT L 256, 7.9.1987, lk 1) vastavalt iga-aastastele muudatustele.

[6] Montenegro ametlik väljaanne nr 75/05

2. Montenegrost pärit tööstustoodete suhtes ühendusse importimisel kohaldatavad koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed kaotatakse käesoleva lepingu jõustumisel.

Artikkel 21
Tööstustooteid käsitlevad Montenegro soodustused

1. Ühendusest pärit, I lisas nimetamata kaupade suhtes Montenegros kohaldatav imporditollimaks kaotatakse käesoleva lepingu jõustumisel.

2. Ühendusest pärit tööstustoodete suhtes Montenegrosse importimisel kohaldatavad imporditollimaksudega samaväärse toimega maksud kaotatakse käesoleva lepingu jõustumisel.

3. I lisas loetletud ühendusest pärit kaupade suhtes Montenegros kohaldatavat imporditollimakse vähendatakse ja kaotatakse järk-järgult vastavalt kõnealuses lisas olevale ajakavale.

4. Ühendusest pärit kaupade suhtes Montenegros kohaldatavad koguselised impordipiirangud ja samaväärse toimega meetmed kaotatakse käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval.

Artikkel 22
Eksporti käsitlevad tollimaksud ja piirangud

1. Ühendus ja Montenegro kaotavad käesoleva lepingu jõustumisel kõik eksporditollimaksud ja samaväärse toimega maksud.

2. Ühendus ja Montenegro kaotavad käesoleva lepingu jõustumisel kõik koguselised ekspordipiirangud ja samaväärse toimega meetmed.

Artikkel 23
Tollimaksude kiirem vähendamine

Montenegro kinnitab, et ta on valmis vähendama kaubavahetuses ühendusega kohaldatavaid tollimakse kiiremini, kui on ette nähtud artiklis 21, kui üldine majanduslik olukord ja asjaomase majandussektori olukord seda võimaldavad.

Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu analüüsib olukorda ja esitab asjakohased soovitused.

II PEATÜKK
PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS

Artikkel 24
Mõiste

1. Käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse ühendusest või Montenegrost pärit põllumajandus- ja kalandustoodetega kauplemise suhtes.

2. Termin „põllumajandus- ja kalandustooted" tähendab kaupade koondnomenklatuuri gruppidesse 1–24 kuuluvaid tooteid ja põllumajanduslepingu I lisa I punkti alapunktis ii (WTO) loetletud tooteid.

3. Nimetatud mõiste hõlmab gruppi 3, rubriikidesse 1604 ja 1605 ja alamrubriikidesse 0511 91, 2301 20 00 ja ex 1902 20 10 ("täidisega pastatooted, mis sisaldavad rohkem kui 20% massist kala, vähilaadseid, molluskeid või muid veeselgrootuid") kuuluvaid kala- ja kalandustooteid.

Artikkel 25
Töödeldud põllumajandustooted

Protokollis nr 1 on sätestatud nimetatud protokollis loetletud töödeldud põllumajandustoodetega kauplemise kord.

Artikkel 26
Montenegrost pärit põllumajandustoodete importi käsitlevad ühenduse soodustused

1. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast kaotab ühendus kõik Montenegrost pärit põllumajandustoodete impordi suhtes kohaldatavad koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed.

2. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast kaotab ühendus Montenegrost pärit põllumajandustoodete, välja arvatud kaupade koondnomenklatuuri rubriikidesse 0102, 0201, 0202, 1701, 1702 ja 2204 kuuluvate toodete suhtes kohaldatavad tollimaksud ja samaväärse toimega maksud.

   Kui kaupade koondnomenklatuuri gruppidesse 7 ja 8 kuuluvate kaupade puhul on ühise tollitariifistikuga ette nähtud väärtuseline tollimaks ja koguseline tollimaks, kaotatakse ainult tollimaksu väärtuseline osa.

3. Alates käesoleva lepingu jõustumispäevast sätestab ühendus Montenegrost pärit ja II lisas määratletud *baby-beef*-toodete suhtes kohaldatavaks tollimaksuks 20 % Euroopa ühenduste ühtses tollitariifistikus sätestatud väärtuselisest tollimaksust ja 20 % tollitariifistikus sätestatud koguselisest tollimaksust rümbamassina väljendatud 800 tonni suuruse aastase tariifikvoodi piires.

Artikkel 27
Põllumajandustooteid käsitlevad Montenegro soodustused

1. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast kaotab Montenegro kõik ühendusest pärit põllumajandustoodete impordi suhtes kohaldatavad koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed.

2. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast Montenegro:

   a) kaotab teatavate ühendusest pärit ja III lisa punktis a loetletud põllumajandustoodete impordi suhtes kohaldatavad tollimaksud;

   b) vähendab järk-järgult teatavate ühendusest pärit ja III lisa punktis b loetletud põllumajandustoodete impordi suhtes kohaldatavad tollimaksud vastavalt nimetatud lisas iga toote jaoks sätestatud ajakavale;

   c) vähendab järk-järgult teatavate ühendusest pärit ja III lisa punktis b loetletud põllumajandustoodete impordi suhtes kohaldatavad tollimaksud 50% võrra vastavalt nimetatud lisas iga toote jaoks sätestatud ajakavale.

Artikkel 28
Veini ja kangete alkohoolsete jookide protokoll

Protokollis nr 2 on sätestatud nimetatud protokollis osutatud veini ja kangete alkohoolsete jookide suhtes kohaldatavad meetmed.

Artikkel 29
Ühenduse soodustused kalale ja kalandustoodetele

1. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast kaotab ühendus kõik Montenegrost pärit kala- ja kalandustoodete impordi suhtes kohaldatavad koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed.

2. Alates käesoleva lepingu jõustumisest kaotab ühendus kõik Montenegrost pärit kala ja kalandustoodete (välja arvatud IV lisas loetletud kala ja kalandustoodete) suhtes kohaldatavad tollimaksud ja samaväärse toimega meetmed. IV lisas loetletud toodete suhtes kohaldatakse nimetatud lisa sätteid.

Artikkel 30
Montenegro soodustused kalale ja kalandustoodetele

1. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast kaotab Montenegro kõik ühendusest pärit kala- ja kalandustoodete impordi suhtes kohaldatavad koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed.

2. Alates käesoleva lepingu jõustumisest kaotab Montenegro kõik ühendusest pärit kala ja kalandustoodete (välja arvatud V lisas loetletud kala ja kalandustoodete) suhtes kohaldatavad tollimaksud ja samaväärse toimega meetmed. V lisas loetletud toodete suhtes kohaldatakse nimetatud lisa sätteid.

Artikkel 31
Läbivaatamisklausel

Võttes arvesse põllumajandus- ja kalatoodetega kauplemise mahtu lepinguosaliste vahel, nende erilist tundlikkust, ühenduse ühise põllumajandus- ja kalanduspoliitika ning Montenegro põllumajandus- ja kalanduspoliitika eeskirju, põllumajanduse ja kalanduse rolli Montenegro majanduses ning WTO mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste tulemusi ja Montenegro tulevast ühinemist WTOga, vaatavad ühendus ja Montenegro hiljemalt kolme aasta möödumisel käesoleva lepingu jõustumisest stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus süstemaatiliselt ja asjakohasel vastastikusel alusel toodete kaupa läbi võimalused teha teineteisele täiendavaid soodustusi põllumajandus- ja kalatoodetega kauplemise ulatuslikumaks liberaliseerimiseks.

Artikkel 32

Kui ühe lepinguosalise territooriumilt pärit toodete import, mille suhtes kohaldatakse artiklite 25–30 kohaselt tehtud soodustust, tekitab teise lepinguosalise turgudel või siseriiklikes reguleerimismehhanismides tõsiseid häireid, alustavad mõlemad lepinguosalised viivitamata konsultatsioone olukorrale sobiva lahenduse leidmiseks, olenemata muudest käesoleva lepingu, eriti selle artikli 41 sätetest ning võttes arvesse põllumajandus- ja kalandusturu erilist tundlikkust. Kuni sellise lahenduse leidmiseni võib asjaomane lepinguosaline võtta vajalikuks peetavaid meetmeid.

Artikkel 33
Põllumajandus- ja kalatoodete ning toiduainete, välja arvatud veini ja kangete alkohoolsete jookide geograafiliste tähiste kaitse

1. Montenegro pakub kooskõlas käesoleva artikli sätetega kaitset ühenduses nõukogu 20. märtsi 2006. aasta määruses (EÜ) nr 510/2006, nii nagu seda on muudetud, registreeritud ühenduse geograafilistele tähistele. Montenegro geograafilised tähised on sobivad registreerimiseks ühenduses nõukogu 20. märtsi 2006. aasta määruse (EÜ) nr 510/2006 ja selle hilisemate muudatuste tingimuste alusel.

2. Montenegro keelab oma territooriumil selliste ühenduses kaitstud võrreldavate toodete nimede igasuguse kasutuse, mis ei ühildu geograafilise tähise kirjeldusega. Käesolevat kohaldatakse ka juhul, kui on märgitud kauba tegelik geograafiline päritolu, geograafilist tähist kasutatakse tõlkes, nimetusele lisatakse sellised mõisted nagu liik, tüüp, stiil, imitatsioon, meetod või muud sarnased väljendid.

3. Montenegro keeldub sellise kaubamärgi registreerimisest, mille kasutus vastab käesoleva artikli lõikes 2 viidatud olukordadele.

4. Kaubamärke, mille kasutus vastab käesoleva artikli lõikes 2 viidatud olukordadele ning mis on registreeritud Montenegros või mida kasutatakse seal, lõpetatakse nende kasutamine pärast 1. jaanuari 2009. aastal. Siiski ei kohaldata käesolevat Montenegros registreeritud kaubamärkide ja kolmandate riikide kodanikele kuuluvate kasutatavate kaubamärkide suhtes eeldusel, et need ei eksita oma olemuse tõttu avalikkust kaupade kvaliteedi, kirjelduse ja geograafilise päritolu osas.

5. Vastavalt käesoleva artikli lõikele 1 kaitstud geograafiliste tähiste kasutamine kaupade tavapäraste nimetustena tavakeeles lõpetatakse Montenegros hiljemalt 1. jaanuaril 2009. aastal.

6. Montenegro tagab, et pärast 1. jaanuari 2009 tema territooriumilt eksporditud kaubad ei riku käesoleva artikli sätteid.

7. Montenegro tagab omal algatusel ning mis tahes huvitatud isiku palvel käesoleva artikli lõigetes 1–6 viidatud kaitse.

III PEATÜKK
ÜLDSÄTTED

Artikkel 34
Kohaldamisala

Käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse kõigi kaupadega kauplemise suhtes lepinguosaliste vahel, kui käesolevas peatükis ega protokollis nr 1 ei ole sätestatud teisiti.

Artikkel 35
Soodsamad soodustused

Käesoleva jaotise sätted ei mõjuta mingil moel soodsamate meetmete ühepoolset kohaldamist teiste lepinguosalise poolt.

Artikkel 36
Status quo

1. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast ei kehtestata ühenduse ja Montenegro vahelises kaubavahetuses impordi ega ekspordi suhtes uusi tollimakse ega samaväärse toimega makse ning juba kehtivaid makse ei suurendata.

2. Alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast ei kehtestata ühenduse ja Montenegro vahelises kaubavahetuses impordi ega ekspordi suhtes uusi koguselisi piiranguid ega samaväärse toimega meetmeid ning juba kehtivaid piiranguid ei karmistata.

3. Ilma et see piiraks artiklite 26–30 alusel tehtud soodustusi, ei piira käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 sätted mingil moel Montenegro ja ühenduse põllumajandus- ja kalanduspoliitika järgimist ega nimetatud poliitika alusel meetmete võtmist, kui see ei mõjuta II–V lisas ja protokollis nr 1 sätestatud impordikorda.

Artikkel 37
Maksualase diskrimineerimise keeld

1. Ühendus ja Montenegro hoiduvad kohaldamast sisemaksustamise meetmeid või korda, mis on otseselt või kaudselt diskrimineerivad teise lepinguosalise territooriumilt pärinevate samasuguste toodete suhtes, ning tühistavad sellised meetmed või sellise korra, kui need on olemas.

2. Ühe lepinguosalise territooriumile eksporditud toodete puhul ei tohi kaudsete sisemaksude tagasimaksed olla suuremad kui nende suhtes kehtestatud kaudsed riigimaksud.

Artikkel 38
Fiskaalsed tollimaksud

Imporditollimaksude kaotamist käsitlevaid sätteid kohaldatakse ka fiskaalsete tollimaksude suhtes.

Artikkel 39
Tolliliidud, vabakaubanduspiirkonnad, piiriülesed kokkulepped

1. Käesolev leping ei välista tolliliitude, vabakaubanduspiirkondade või piirikaubanduse korra säilitamist või loomist, kui nendega ei muudeta käesolevas lepingus ettenähtud kaubavahetuskorda.

2. Artiklis 21 nimetatud üleminekuajal ei mõjuta käesolev leping sellise kaupade liikumist reguleeriva konkreetse sooduskorra rakendamist, mis on ette nähtud kas ühe või mitme liikmesriigi ning Serbia ja Montenegro vahel varem sõlmitud lepingutega või mis tulenevad Montenegro poolt piirkondliku kaubanduse edendamiseks sõlmitud III jaotises mainitud kahepoolsetest kokkulepetest.

3. Lepinguosalised peavad stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus nõu käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 kirjeldatud kokkulepete üle ning taotluse korral muude oluliste küsimuste üle, mis on seotud kolmandate riikidega kauplemise poliitikaga. Eelkõige peetakse niiviisi nõu kolmanda riigi ühinemisel ühendusega, et tagada ühenduse ja Montenegro käesolevas lepingus väljendatud vastastikuste huvide arvestamine.

Artikkel 40
Dumping ja subsiidiumid

1. Ükski käesoleva lepingu säte ei takista kummalgi lepinguosalisel võtta kaubanduse kaitsmiseks meetmeid kooskõlas käesoleva artikli lõikega 2 ja artikliga 41.

2. Kui üks lepinguosaline leiab, et kaubavahetuses teise lepinguosalisega kasutatakse dumpingut ja/või tasakaalustavaid subsiidiume, võib see lepinguosaline võtta asjakohaseid meetmeid niisuguse tegevuse vastu WTO 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe IV artikli rakendamise lepingu, WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu ja oma asjaomaste siseriiklike õigusaktide kohaselt.

Artikkel 41
Kaitseklausel

1. Lepinguosaliste vahel kohaldatakse GATT 1994 XIX artikli ja WTO kaitsemeetmete lepingu sätteid.

2. Olenemata käesoleva artikli lõikest 1, kui mõnda ühe lepinguosalise toodet imporditakse teise lepinguosalise territooriumile sellistes suurenevates kogustes ja sellistel tingimustel, et see tekitab või ähvardab tekitada:

– märgatavat kahju samasuguste või otseselt konkureerivate toodete omamaisele tootmisharule importiva lepinguosalise territooriumil, või

– tõsiseid häireid mõnes majandusharus või raskusi, millega võib kaasneda majandusliku olukorra tõsine halvenemine mõnes importiva lepinguosalise piirkonnas,

võib importiv lepinguosaline võtta sobivaid kahepoolseid kaitsemeetmeid käesolevas artiklis sätestatud tingimustel ja korras.

3. Vastavalt lõikes 2 määratletule ei tohi teise lepinguosalise impordile suunatud kahepoolsed kaitsemeetmed olla ulatuslikumad, kui on vaja tekkinud raskuste heastamiseks, mis tulenevad käesoleva lepingu kohaldamisest. Vastuvõetud kaitsemeetmed peaksid seisnema kehtivate käesolevas lepingus sätestatud tollimaksumäärade suurendamise või vähendamise peatamises asjaomase toote puhul kuni maksimaalselt selle toote suhtes kehtiva, artikli 18 lõike 4 punktides a ja b ning lõikes 5 viidatud enamsoodustusrežiimi tollimaksule vastava piirini. Sellised meetmed peavad sisaldama sätteid, mis viivad meetmete järkjärgulise kaotamiseni hiljemalt määratud tähtaja jooksul ning nende võtmise aeg ei tohi olla pikem kui kaks aastat.

Väga erandlike asjaolude korral võib meetmeid pikendada kokku kuni kahe aasta võrra. Kui teatava toote suhtes on kohaldatud kahepoolseid kaitsemeetmeid, ei kohaldata selle toote suhtes selliseid meetmeid vähemalt nelja aasta jooksul pärast nimetatud meetme kohaldamise lõppu.

4. Käesolevas artiklis nimetatud juhtudel enne käesolevas artiklis sätestatud meetmete võtmist või käesoleva artikli lõike 5 punkti b kohaldamise korral esitab ühelt poolt ühendus või teiselt poolt Montenegro võimalikult kiiresti stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule kogu asjakohase teabe, mis on vajalik mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse leidmiseks.

5. Eespool sätestatud lõigete rakendamisel kohaldatakse järgmisi sätteid:

a) käesolevas artiklis nimetatud olukorrast tulenevad probleemid esitatakse koheselt läbivaatamiseks stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule, kes võib teha nende raskuste kõrvaldamiseks vajaliku otsuse.

Kui stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu või eksportiv lepinguosaline ei ole kolmekümne päeva jooksul pärast stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule teatamisest teinud nende probleemide kõrvaldamiseks vajalikku otsust ega leidnud muud rahuldavat lahendust, võib importiv lepinguosaline võtta sobivad meetmed probleemi lahendamiseks käesoleva artikli sätete kohaselt. Kaitsemeetmete valimisel tuleb esmatähtsaks pidada neid meetmeid, mis segavad käesolevas lepingus sätestatud korra toimimist kõige vähem. Vastavalt GATT 1994 XIX artiklile ja WTO kaitsemeetmete lepingule kohaldatavate kaitsemeetmete puhul tuleb säilitada käesoleva lepinguga antud soodustuste tase/marginaal.

b) Kui viivitamatut reageerimist nõudvate erandlike ja kriitiliste asjaolude tõttu on kas eelnev teavitamine või läbivaatamine võimatu, võib asjaomane

lepinguosaline käesolevas artiklis nimetatud olukordades kohaldada viivitamata ajutisi meetmeid, mis on vajalikud olukorra lahendamiseks, teavitades sellest viivitamata teist lepinguosalist.

Kaitsemeetmetest teatatakse viivitamata stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule, kus neid käsitletakse regulaarselt toimuvatel konsultatsioonidel, eelkõige selleks, et koostada ajakava nende kaotamiseks niipea, kui asjaolud võimaldavad.

6. Kui ühelt poolt ühendus või teiselt poolt Montenegro kohaldab käesolevas artiklis nimetatud probleeme põhjustada võivate toodete impordi suhtes halduskorda, mille eesmärk on anda kiiresti teavet kaubavoogude suundumuste kohta, teavitab ta sellest teist lepinguosalist.

Artikkel 42
Puuduse korral kohaldatavad sanktsioonid

1. Kui käesoleva jaotise sätete järgimine toob kaasa:

a) eksportivale lepinguosalisele olulise toiduaine või muu toote tõsise puuduse või selle ohu või

b) sellise toote reekspordi kolmandasse riiki, mille suhtes eksportiv lepinguosaline on kehtestanud koguselised ekspordipiirangud, eksporditollimaksud või samaväärse toimega meetmed või maksud, ja kui eespool nimetatud olukord põhjustab või võib põhjustada eksportiva lepinguosalise jaoks tõsiseid raskusi,

võib see lepinguosaline võtta sobivaid meetmeid käesolevas artiklis sätestatud tingimustel ja korras.

2. Meetmete valimisel tuleb esmatähtsaks pidada neid meetmeid, mis segavad käesolevas lepingus sätestatud korra toimimist kõige vähem. Selliseid meetmeid ei kohaldata viisil, mille tagajärjeks oleks samasugustes tingimustes meelevaldne või põhjendamatu diskrimineerimine või kaubavahetuse varjatud piiramine, ning kui asjaolud ei õigusta enam meetmete säilitamist, siis need tühistatakse.

3. Enne käesoleva artikli lõikes 1 nimetatud meetmete võtmist või käesoleva artikli lõike 4 kohaldamise puhul võimalikult kiiresti esitab vastavalt asjaoludele kas ühendus või Montenegro stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule kogu asjakohase teabe, et leida mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus võivad lepinguosalised kokku leppida kõigis võimalikes meetmetes, mida on vaja raskuste lõpetamiseks. Kui kokkuleppele ei jõuta kolmekümne päeva jooksul pärast seda, kui küsimus edastati stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule, võib eksportiv lepinguosaline asjaomaste toodete ekspordi suhtes käesoleva artikli alusel meetmeid kohaldada.

4. Kui viivitamatut reageerimist nõudvate erandlike ja kriitiliste asjaolude tõttu on eelnev teavitamine või läbivaatamine võimatu, võib ühendus või Montenegro kohaldada viivitamata ettevaatusabinõusid, mis on vajalikud olukorra lahendamiseks, teavitades sellest viivitamata teist lepinguosalist.

5. Kõigist vastavalt käesolevale artiklile kohaldatud meetmetest teatatakse viivitamata stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule, kus neid käsitletakse regulaarselt toimuvatel konsultatsioonidel eelkõige selleks, et koostada ajakava nende kaotamiseks niipea, kui asjaolud võimaldavad.

Artikkel 43
Riigimonopolid

Montenegro tagab, et kaubandusliku iseloomuga monopolide puhul ei oleks pärast käesoleva lepingu jõustumist kaupade hankimise ja turustamise tingimustes liikmesriikide ja Montenegro kodanike vahel mitte mingisugust diskrimineerimist.

Artikkel 44
Päritolureeglid

Kui käesolevas lepingus ei ole ette nähtud teisiti, on päritolureeglid käesoleva lepingu sätete kohaldamiseks sätestatud protokollis nr 3.

Artikkel 45
Lubatud piirangud

Käesolev leping ei välista selliste impordi-, ekspordi- või transiidikeeldude või -piirangute kohaldamist, mis on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või julgeoleku seisukohast seotud inimeste, loomade või taimede elu ja tervise, rahvuslike kunsti-, ajaloo- või muinasväärtuste või intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega või kulda ja hõbedat käsitlevate eeskirjadega. Sellised keelud või piirangud ei tohi siiski kujutada endast meelevaldse diskrimineerimise vahendit ega lepinguosaliste vahelise kaubanduse varjatud piiramist.

Artikkel 46
Halduskoostööst hoidumine

1. Lepinguosalised nõustuvad, et halduskoostöö on äärmiselt oluline käesoleva jaotise kohaselt võimaldatud sooduskohtlemise rakendamiseks ja kontrollimiseks, ning rõhutavad oma püüdu võidelda eeskirjade eiramise ja pettuse vastu tolli- ja sellega seotud küsimustes.

2. Kui üks lepinguosaline on objektiivse teabe põhjal avastanud halduskoostööst hoidumise ja/või eeskirjade eiramise või pettuse käesoleva jaotise alusel, võib see lepinguosaline vastavalt käesolevale artiklile ajutiselt peatada asjaomase toote / asjaomaste toodete sooduskohtlemise.

3. Käesolevas artiklis kasutatud mõiste „halduskoostööst hoidumine“ tähendab muu hulgas:

   a) asjaomase toote / asjaomaste toodete päritolustaatuse kontrollimise kohustuse korduvat täitmatajätmist;

   b) korduvat keeldumist või põhjendamatut viivitust sellele järgneva päritolutõendi kontrolli teostamisel ja/või selle tulemustest teavitamisel;

   c) korduvat keeldumist või põhjendamatut viivitust loa hankimisel halduskoostöö missioonide korraldamiseks, et kontrollida kõnealuse sooduskohtlemise võimaldamisega seotud dokumentide autentsust või andmete õigsust.

Käesoleva artikli tähenduses võidakse eeskirjade eiramist või pettust tuvastada muu hulgas siis, kui ilma rahuldava selgituseta toimub toodete impordis kiire kasv, mis ületab teise lepinguosalise tavapärase tootmis- ja ekspordimahu taset ja mis on seotud objektiivse teabega eeskirjade eiramise või pettuse kohta.

4. Ajutist peatamist kohaldatakse järgmistel tingimustel:

a) lepinguosaline, kes on objektiivse teabe põhjal avastanud halduskoostööst hoidumise ja/või eeskirjade eiramise või pettuse, teavitab sellest viivitamata stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomiteed ja esitab komiteele asjaomase objektiivse teabe ning alustab stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitees kogu asjakohase teabe ja objektiivselt kindlaks tehtud asjaolude põhjal konsultatsioone, et leida mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus.

b) Kui lepinguosalised on eespool nimetatud viisil alustanud stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitees konsultatsioone ning ei ole jõudnud rahuldava lahenduse suhtes kokkuleppele kolme kuu jooksul alates teavitamisest, võib asjaomane lepinguosaline ajutiselt peatada asjaomase toote / asjaomaste toodete sooduskohtlemise. Ajutisest peatamisest teavitatakse viivitamata stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomiteed.

c) Käesoleva artikli kohane ajutine peatamine ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik asjaomase lepinguosalise finantshuvide kaitsmiseks. See ei kesta kauem kui kuus kuud ja seda tähtaega võib pikendada. Stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomiteed teavitatakse ajutisest peatamisest viivitamata pärast selle vastuvõtmist. Stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitees toimuvad ajutise peatamise teemal korrapärased konsultatsioonid, eelkõige selleks, et see lõpetada niipea, kui selle kohaldamise tinginud asjaolud on lahenenud.

5. Samaaegselt stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee teavitamisega käesoleva artikli lõike 4 punkti a alusel peaks asjaomane lepinguosaline avaldama oma ametlikus väljaandes teatise importijatele. Teatises importijatele tuleks nimetada asjaomane toode, mille puhul on objektiivse teabe põhjal avastatud halduskoostööst hoidumine ja/või eeskirjade eiramine või pettus.

Artikkel 47

Juhul, kui pädevad asutused teevad vea ekspordi soodussüsteemi nõuetekohases haldamises, eriti käesoleva lepingu protokolli nr 3 sätete kohaldamises, ja kui selle veaga kaasnevad tagajärjed imporditollimaksude alal, võib selliste tagajärgedega kokku puutuv lepinguosaline paluda stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogul uurida võimalust võtta olukorra lahendamiseks kõik asjakohased meetmed.

Artikkel 48

Käesoleva lepingu kohaldamine ei piira ühenduse õiguse sätete kohaldamist Kanaari saartel.

V JAOTIS
TÖÖTAJATE LIIKUMINE, ASUTAMISÕIGUS, TEENUSTE OSUTAMINE, KAPITAL

I PEATÜKK
TÖÖTAJATE LIIKUMINE

Artikkel 49

1. Kui liikmesriikides kohaldatavatest tingimustest ja korrast ei tulene teisiti:

   – ei kohelda liikmesriigi territooriumil seaduslikult töötavaid Montenegro kodanikke töö- ja palgatingimuste osas ning töölt vabastamisel nende kodakondsuse tõttu halvemini kui liikmesriigi kodanikke;

   – on liikmesriigi territooriumil seaduslikult töötava töötaja selles liikmesriigis seaduslikult elaval abikaasal ja laste juurdepääs asjaomase liikmesriigi tööturule kõnealuse töötaja tööloa kehtivuse ajal, välja arvatud hooajatöötajad ja artikli 50 tähenduses kahepoolsete kokkulepete alusel saabunud töötajad, kui sellistes kokkulepetes ei ole sätestatud teisiti.

2. Kui Montenegros kehtivatest tingimustest ja korrast ei tulene teisiti, kohtleb Montenegro tema territooriumil seaduslikult töötavaid liikmesriigi kodanikke ja nende seal seaduslikult elavat abikaasat ja lapsi vastavalt lõikele 1.

Artikkel 50

1. Arvestades liikmesriigi tööturul valitsevat olukorda ja juhul kui asjaomases liikmesriigis kehtivatest töötajate liikumist käsitlevatest õigusnormidest ei tulene teisiti:

   – tuleks säilitada ja võimaluse korral parandada töövõimalusi, mille liikmesriigid on Montenegro töötajatele kahepoolsete kokkulepete alusel andnud;

   – kaaluvad teised liikmesriigid samasuguste kokkulepete sõlmimise võimalust.

2. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu uurib muude paranduste tegemise võimalust, sealhulgas tööalasele koolitusele pääsemise lihtsustamist liikmesriikides kehtiva korra ja menetluste kohaselt ning arvestades liikmesriikide ja ühenduse tööturul valitsevat olukorda.

Artikkel 51

1. Tuleb sätestada eeskirjad, mille alusel kooskõlastatakse liikmesriigi territooriumil seaduslikult töötavate Montenegro kodakondsusega töötajate ning nende seaduslikult liikmesriigis elavate pereliikmete sotsiaalkindlustussüsteemid. Selleks määratakse stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu otsuses, mis ei tohi mõjutada kahepoolsetest lepingutest tulenevaid õigusi ega kohustusi, kui lepinguga nähakse ette soodsamaid tingimusi, kindlaks järgmised sätted:

– selliste töötajate ja nende pereliikmete vanaduse, invaliidsuse ja surma puhul makstavate pensionide ja hüvitiste arvestamisel ning samuti neile tervishoiuteenuste osutamisel liidetakse kokku nende töötajate kõik kindlustus-, töötamis- ja elamisperioodid erinevates liikmesriikides;

– kõiki vanaduse, surma, tööõnnetuste, kutsehaiguste või viimasest kahest tuleneva invaliidsusega seotud pensione ja hüvitisi, välja arvatud mitteosamakselised hüvitised, võib vabalt üle kanda hüvitisi väljamaksva ELi liikmesriigi või liikmesriikide õigusaktide põhjal kohaldatava kursi alusel;

– kõnealused töötajad saavad oma eespool määratletud pereliikmetele peretoetusi.

2. Montenegro kohtleb neid töötajaid, kes on mõne liikmesriigi kodanikud ja töötavad seaduslikult selle territooriumil ja ka nende seaduslikult seal elavaid pereliikmeid samuti, nagu on määratletud lõike 1 teises ja kolmandas taandes.

II PEATÜKK
ASUTAMISÕIGUS

Artikkel 52

Mõiste

Käesolevas lepingus kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *ühenduse äriühing* või *Montenegro äriühing* – äriühing, mis on asutatud vastavalt kas liikmesriigi või Montenegro õigusaktide kohaselt ja mille registrijärgne asukoht või juhatuse asukoht või põhitegevuskoht on vastavalt ühenduse või Montenegro territooriumil. Liikmesriigi või Montenegro õigusaktide kohaselt asutatud äriühingut, millel on vastavalt ühenduse või Montenegro territooriumil üksnes registrijärgne asukoht, käsitletakse siiski vastavalt ühenduse või Montenegro äriühinguna, kui tema tegevus on tegelikult ja pidevalt seotud vastavalt ühe liikmesriigi või Montenegro majandusega;

b) *äriühingu tütarettevõte* – esimesena nimetatud äriühingu tõhusa kontrolli all olev äriühing;

c) *äriühingu filiaal* – äriüksus, mis ei ole iseseisev juriidiline isik, kuid on laadilt püsiv, näiteks emaettevõtte laiendus, millel on oma juhtkond ja vahendid äritehingute tegemiseks kolmandate isikutega nii, et viimased, kuigi teades, et vajaduse korral on olemas õiguslik side emaettevõttega, mille peakontor asub välismaal, ei pea suhtlema otse kõnealuse emaettevõttega, vaid võivad teha tehinguid nimetatud laienduseks oleva äriüksusega;

d) *asutamisõigus* on:

i) kodanike õigus alustada majandustegevust füüsilisest isikust ettevõtjana ning asutada äriühinguid, eelkõige äriühinguid, mille tegevust nad tõhusalt kontrollivad. Kodanike füüsilisest isikust ettevõtjaks hakkamise või ettevõtlusega tegeleva äriühingu asutamise õigus ei laiene teise

lepinguosalise tööturul töö otsimisele või tööle asumisele ega anna õigust pääseda teise lepinguosalise tööturule. Käesoleva peatüki sätteid ei kohaldata nende suhtes, kes ei ole üksnes füüsilisest isikust ettevõtjad;

ii) ühenduse või Montenegro äriühingute õigus alustada vastavalt ühenduses või Montenegros majandustegevust tütarettevõtete või äriühingu filiaalide asutamise kaudu;

e) *tegevus* – majandustegevus;

f) *majandustegevus* – eelkõige tööstuslik, kaubanduslik, vabakutseline ja käsitöönduslik tegevus;

g) *ühenduse kodanik ja Montenegro kodanik* – vastavalt mõne ELi liikmesriigi või Montenegro kodakondsusega füüsiline isik;

h) rahvusvaheliste merevedude, sealhulgas osaliselt merel toimuvate ühendvedude puhul kohaldatakse käesoleva ja III peatüki sätteid ka vastavalt väljaspool ühendust või Montenegrot asuvate liikmesriigi või Montenegro kodanike suhtes ning väljaspool ühendust või Montenegrot asutatud ja vastavalt ELi liikmesriigi või Montenegro kodanike kontrollitavate laevandusettevõtete suhtes, kui nende laevad on registreeritud vastavalt selles ELi liikmesriigis või Montenegros kooskõlas asjakohaste õigusaktidega;

i) *finantsteenused* – VI lisas kirjeldatud tegevusalad. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võib laiendada või muuta kõnealuse lisa kohaldamisala.

Artikkel 53

1. Montenegro lihtsustab ühenduse äriühingute ja kodanike jaoks tegevuse alustamist oma territooriumil. Selleks kindlustab Montenegro käesoleva lepingu jõustumisest alates:

i) seoses ühenduse äriühingute asutamisega Montenegro territooriumil neile vähemalt sama soodsa kohtlemise kui Montenegro enda või mõne kolmanda riigi äriühingutele, vastavalt sellele, milline kohtlemine on sobivam;

ii) seoses ühenduse äriühingute tütarettevõtete või filiaalide tegevusega Montenegro territooriumil, kui need on juba asutatud, neile vähemalt sama soodsa kohtlemise kui Montenegro enda või mõne kolmanda riigi tütarettevõtetele või filiaalidele, vastavalt sellele, milline kohtlemine on sobivam.

2. Ühendus ja tema liikmesriigid kindlustavad käesoleva lepingu jõustumisest alates:

i) seoses Montenegro äriühingute asutamisega neile vähemalt sama soodsa kohtlemise kui liikmesriikide või mõne kolmanda riigi äriühingutele, vastavalt sellele, milline kohtlemine on sobivam;

ii) seoses Montenegro äriühingute tütarettevõtete või filiaalide tegevusega, kui need on asutatud liikmesriigi territooriumil, neile vähemalt sama soodsa kohtlemise kui liikmesriigi enda äriühingutele või filiaalidele või mõne

kolmanda riigi tütarettevõtetele või filiaalidele, mis on asutatud liikmesriigi territooriumil, vastavalt sellele, milline kohtlemine on sobivam.

3. Lepinguosalised ei võta vastu uusi määrusi ega meetmeid, millega diskrimineeritakse lepinguosaliste äriühingute asutamist või nende alustatud tegevust vastavatel territooriumidel võrreldes oma äriühingutega

4. Neli aastat pärast käesoleva lepingu jõustumist teeb stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu lepingusse muudatused, et laiendada eelnimetatud sätete raames antavat asutamisõigust ühenduse ja Montenegro kodanikele majandustegevuse alustamiseks füüsilisest isikust ettevõtjana.

5. Olenemata käesoleva artikli sätetest:

a) on ühenduse äriühingute tütarettevõtetel ja filiaalidel käesoleva lepingu jõustumisest alates õigus Montenegros asuvat kinnisvara kasutada ja rendile anda;

b) on ühenduse äriühingute tütarettevõtetel ja filiaalidel käesoleva lepingu jõustumisest alates samasugune õigus omandada ja kasutada kinnisvara nagu Montenegro äriühingutel ning riigivara/ühist huvi pakkuva vara suhtes on neil samad õigused Montenegro äriühingutega, kui asjaomased õigused on vajalikud äriühingute asutamisega ettenähtud majandustegevuse läbiviimiseks.

Artikkel 54

1. Artikli 56 sätete valdkonnas, välja arvatud IV lisas kirjeldatud finantsteenused, võivad lepinguosalised võtta meetmeid äriühingute ja kodanike asutamisõiguse ning tegevuse reguleerimiseks oma territooriumil, kui asjaomaste meetmetega ei diskrimineerita teise lepinguosalise äriühinguid ja kodanikke võrreldes oma äriühingute ja kodanikega.

2. Olenemata käesoleva lepingu muudest sätetest ei takistata lepinguosalisel võtta meetmeid finantsteenuste suhtes järelevalvekaalutlustel, sealhulgas investorite, hoiustajate, kindlustusvõtjate või nende isikute kaitseks, kelle suhtes finantsteenuse osutajal on usalduskohustus, või rahandussüsteemi terviklikkuse ja stabiilsuse tagamiseks. Neid meetmeid ei tohi kasutada lepinguosalise lepingust tulenevate kohustuste vältimise vahendina.

3. Käesoleva lepingu sätteid ei tõlgendata nii, nagu oleks lepinguosaline kohustatud avalikustama üksikklientide äritegevuse ja kontodega seotud teavet või avalik-õiguslike isikute valduses olevat salajast või ärisaladuse alla kuuluvat teavet.

Artikkel 55

1. Ilma et see piiraks Euroopa ühise õhuruumi loomise mitmepoolse lepingu (ECAA) kohaldamist, ei kohaldata käesoleva peatüki sätteid õhutranspordi, siseveeteede transpordi ja merekabotaaži teenustele.

2. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võib anda soovitusi asutamisõiguse ja tegevuse alaste sätete parandamise kohta lõikes 1 loetletud valdkondades.

Artikkel 56

1. Artiklite 53 ja 54 sätetega ei ole välistatud, et lepinguosalised kohaldavad erieeskirju, mis käsitlevad teise, väljaspool esimese lepinguosalise territooriumi asuva lepinguosalise äriühingute filiaalide asutamisõigust ja tegevust oma territooriumil, kui see on õigustatud selliste filiaalide õiguslike või tehniliste erinevuste tõttu, võrreldes sellel territooriumil asuvate äriühingute filiaalidega ning finantsteenuste puhul juhul, kui see on õigustatud järelevalvekaalutlustel.

2. Erinev kohtlemine ei tohi ületada sellistest õiguslikest või tehnilistest erinevustest tulenevaid otseseid vajadusi ning finantsteenuste puhul järelevalvekaalutluste vajadusi.

Artikkel 57

Et ühenduse ja Montenegro kodanikel oleks lihtsam alustada ja jätkata nõuetekohaselt kutsetegevust vastavalt ühenduse ja Montenegro territooriumil, kontrollib stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võimalusi kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide vastastikuseks tunnustamiseks. Selle saavutamiseks võib nõukogu võtta kõik vajalikud meetmed.

Artikkel 58

1. Ühenduse või Montenegro Vabariigi territooriumil asutatud ühenduse või Montenegro äriühingutel on õigus vastuvõtjariigis kehtivate õigusnormide alusel tööle võtta või lubada oma tütarettevõttel või filiaalil tööle võtta töötajaid vastavalt ühenduse või Montenegro Vabariigi territooriumil, kui töötajad on vastavalt ühenduse liikmesriigi või Montenegro kodanikud, tingimusel, et need töötajad kuuluvad lõikes 2 määratletud võtmepersonali hulka ja nad võetakse tööle üksnes äriühingutes, tütarettevõtetes või filiaalides. Nende töötajate elamis- ja tööluba hõlmab üksnes ajavahemikku, milleks nad on tööle võetud.

2. Eespool nimetatud äriühingute, edaspidi „organisatsioonide“, võtmepersonaliks loetakse (tingimusel, et organisatsioon on juriidiline isik ja et asjaomased isikud on olnud selle teenistuses või selle aktsionärid (v.a enamusaktsionärid) vähemalt üleviimisele vahetult eelnenud aasta jooksul) käesoleva artikli punktis c määratletud „korporatsioonisiseselt üleviidavad isikud“, kes kuuluvad järgmisse liigitusse:

   a) organisatsioonis juhtival kohal töötavad isikud, kes peamiselt juhivad äriühingut ja kelle tegevust äriühingu juhatus või aktsionärid või samalaadne organ jälgib (jälgivad) või juhib (juhivad) ning kelle pädevuses on:

   – äriühingu või selle osakonna või allüksuse juhtimine;

   – teiste järelevalve, juhtimise või kutsetegevusega seotud töötajate järelevalve ja kontrollimine;

   – isiklikult töötajate töölevõtmine ja töölt vabastamine või soovituste andmine nende palkamiseks, vabastamiseks või muude tööjõumeetmete võtmiseks.

   b) organisatsioonis töötavad isikud, kellel on äriühingu tegevuse, uurimisseadmete, töövõtete või juhtimise seisukohalt olulisi harukordseid teadmisi. Selliste teadmiste hindamisel võib lisaks äriühingus vajalikele

teadmistele arvesse võtta selliseks tööks või tegevuseks vajalikke erialaoskusi, mis eeldavad tehnilisi eriteadmisi, kaasa arvatud kuulumist akrediteeritavate elukutsete esindajate hulka;

c) korporatsioonisiseselt üleviidav isik – füüsiline isik, kes töötab organisatsioonis ühe lepinguosalise territooriumil ja kes viiakse seoses majandustegevusega ajutiselt üle teise lepinguosalise territooriumile; asjaomasel organisatsioonil peab olema põhitegevuskoht lepinguosalise territooriumil ja isik tuleb üle viia selle organisatsiooni äriühingusse (filiaali, tütarettevõttesse), kelle majandustegevus teise lepinguosalise territooriumil on täpselt samasugune.

3. Montenegro ja ühenduse kodanikel on lubatud siseneda vastavalt ühenduse või Montenegro territooriumile ja seal ajutiselt viibida, kui nad on eespool esitatud lõike 2 punkti a määratluse kohaselt äriühingu esindajad ja äriühingus juhtival kohal töötavad isikud ning vastutavad Montenegro äriühingu tütarettevõtte või filiaali asutamise eest liikmesriigis või vastavalt ühenduse äriühingu tütarettevõtte või filiaali asutamise eest Montenegro Vabariigis, kui:

– need esindajad ei tegele otseselt müügi või teenuste osutamisega, ega saa äriühingu vastuvõtjariigis asuvast allikast tasu, ning

– äriühingu põhitegevuskoht on vastavalt väljaspool ühendust või Montenegrot ja äriühingul ei ole teisi esindajaid, kontoreid, filiaale ega tütarettevõtteid vastavalt selles liikmesriigis või Montenegros.

III PEATÜKK
TEENUSTE OSUTAMINE

Artikkel 59

1. Ühendus ja Montenegro võtavad vastavalt järgnevatele sätetele vajalikud meetmed, et järk-järgult võimaldada ühenduse või Montenegro äriühingutel või kodanikel selliste teenuste osutamist, kus üks lepinguosaline osutab teenuseid teise lepinguosalise territooriumil asuvatele isikutele.

2. Lõikes 1 nimetatud liberaliseerimistegevuse raames võimaldavad lepinguosalised ajutise vaba liikumise teenuste osutamise eesmärgil füüsilistele isikutele või isikutele, kes kuuluvad teenuseosutaja juures töötava võtmepersonali hulka artikli 58 tähenduses, sealhulgas füüsilistele isikutele, kes esindavad ühenduse või Montenegro äriühinguid või kodanikke ja soovivad siseneda ajutiselt kas teenuste müügi läbirääkimiste pidamiseks või asjaomase teenuseosutaja nimel teenuste müügi lepingute sõlmimiseks, juhul kui asjaomased esindajad ei tegele otseselt müügi või teenuste osutamisega üldsusele.

3. Nelja aasta pärast võtab stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu vajalikud meetmed lõike 1 sätete järkjärguliseks rakendamiseks. Arvesse võetakse lepinguosaliste õigusaktide ühtlustamisel saavutatud edu.

Artikkel 60

1. Lepinguosalised ei võta meetmeid, millega nad seavad teise lepinguosalise territooriumil asuvatele ühenduse või Montenegro äriühingutele või kodanikele märgatavaid piiranguid teenuste osutamise tingimuste osas, võrreldes käesoleva lepingu allakirjutamise päevale eelnenud olukorraga.

2. Kui üks lepinguosalistest on seisukohal, et teise lepinguosalise käesoleva lepingu jõustumise järel kehtestatud meetmete tulemusena tekib olukord, mis märgatavalt piirab teenuste osutamist, võrreldes enne lepingu jõustumist valitsenud olukorraga, võib esimesena nimetatud lepinguosaline nõuda teiselt lepinguosaliselt läbirääkimiste alustamist.

Artikkel 61

Transporditeenuste osutamisel ühenduse ja Montenegro vahel kohaldatakse järgmisi sätteid:

1. Maismaatranspordi alal sätestatakse protokolliga nr 4 lepinguosaliste suhetes kohaldatavad eeskirjad eesmärgiga tagada piiranguteta maanteetransiitliiklus üle kogu Montenegro ja ühenduse, et tõhusalt rakendada diskrimineerimisevastast põhimõtet ja järk-järgult ühtlustada Montenegro transpordialaseid õigusakte ühenduse sellealaste õigusaktidega.

2. Rahvusvahelise meretranspordi alal kohustuvad lepinguosalised tõhusalt kohaldama põhimõtet, mis tagab kaubandusalustel põhineva piiranguteta juurdepääsu rahvusvahelisele mereveoturule ja merekaubandusele ning võtab arvesse rahvusvahelisi ja Euroopa kohustusi ohutuse, turvalisuse ja keskkonnanõuete alal.

   Lepinguosalised kinnitavad oma tahet luua vaba konkurentsi keskkond, mis on rahvusvahelise meretranspordi oluline tunnusjoon.

3. Lõike 2 põhimõtete kohaldamisel lepinguosalised:

   a) ei kehtesta tulevikus kolmandate riikidega sõlmitavate kahepoolsete kokkulepete raames lastijaotusklausleid;

   b) kaotavad käesoleva lepingu jõustumisel kõik ühepoolsed meetmed ning haldus-, tehnilised ja muud takistused, millel võib olla piirav või diskrimineeriv mõju rahvusvaheliste meretransporditeenuste vabale osutamisele.

   c) muu hulgas võimaldavad lepinguosalised teise lepinguosalise kodanike või äriühingute kasutuses olevatele laevadele seoses juurdepääsuga rahvusvahelisele kaubandusele avatud sadamatele, seoses nende sadamate infrastruktuuride ja abiteenuste kasutamise ja sellega seotud tasude, maksude ja tolliteenustega vähemalt sama soodsaid tingimusi kui oma laevadele.

4. Et tagada lepinguosaliste vahel vastastikuste kaubanduslike vajaduste järgi kohandatud transpordi kooskõlastatud areng ja järkjärguline liberaliseerimine, tuleb vastastikuse turulepääsu tingimusi õhutranspordi valdkonnas käsitleda Euroopa ühise õhuruumi loomise mitmepoolse lepingu (ECAA) raames.

5. Enne lõikes 4 osutatud kokkulepete sõlmimist ei võta lepinguosalised käesoleva lepingu jõustumiseelse olukorraga võrreldes kitsendavaid või diskrimineerivaid meetmeid.

6. Montenegro kohandab oma õigusnorme, sealhulgas haldus-, tehnilisi ja muid eeskirju, ühenduses kehtivate õigusnormidega õhu-, mere-, siseveeteede ja maismaatranspordi valdkonnas niivõrd, kui see on vajalik liberaliseerimise eesmärgil, lepinguosaliste vastastikuse turulepääsu kindlustamiseks ning reisijate ja kaupade vaba liikumise lihtsustamiseks.

7. Ühise edu saavutamiseks selle peatüki eesmärkide täitmisel uurib stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võimalusi luua tingimused, mis on vajalikud õhu-, maismaa- ja siseveeteede transporditeenuste osutamise vabaduse suurendamiseks.

IV PEATÜKK
JOOKSVAD MAKSED JA KAPITALI LIIKUMINE

Artikkel 62

Lepinguosalised kohustuvad lubama kooskõlas Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja VIII artikli sätetega kõiki ühenduse ja Montenegro vahelisi vabalt konverteeritavas valuutas tehtavaid makseid ja ülekandeid, mis on seotud maksebilansi jooksevkontoga.

Artikkel 63

1. Maksebilansi kapitalikonto- ja sularahatehingute puhul tagavad lepinguosalised käesoleva lepingu jõustumisest alates kapitali vaba liikumise seoses otseinvesteeringutega vastuvõtjariigi õigusaktide kohaselt asutatud äriühingutesse, samuti seoses V jaotise II peatüki sätete kohaste investeeringutega ning nende investeeringute ja nendest tuleneva kasumi rahaks muutmise või kodumaale tagasiviimisega.

2. Maksebilansi kapitalikonto- ja sularahatehingute puhul tagavad lepinguosalised käesoleva lepingu jõustumisest alates kapitali vaba liikumise seoses kaubandustehingutele või teenustele antava krediidiga, milles osaleb ühe lepinguosalise territooriumil elav isik, samuti pikema kui aastase tähtajaga finantslaenude ja krediitide puhul.

3. Montenegro peab käesoleva lepingu jõustumise hetkest alates kohtlema oma territooriumil kinnisvara omandavaid ELi kodanikke võrdselt.

4. Ühendus ja Montenegro tagavad käesoleva lepingu jõustumisest alates kapitali vaba liikumise seoses lühema kui üheaastase tähtajaga investeeringute ning finantslaenude ja krediitidega.

5. Ilma et see piiraks artikli 1 kohaldamist, ei kehtesta lepinguosalised uusi piiranguid kapitali liikumise ega jooksvate maksete suhtes ühenduse ja Montenegro

territooriumil asuvatele isikutele ning ei kehtesta praegu kehtivas korras uusi piiranguid.

6. Ilma et see piiraks artikli 62 ja käesoleva artikli kohaldamist ja erandjuhul, kui ühenduse ja Montenegro vaheline kapitali liikumine põhjustab või võib põhjustada suuri raskusi ühenduse või Montenegro valuutakursi- või rahapoliitika toimimises, võib vastavalt kas ühendus või Montenegro võtta ühenduse ja Montenegro vahelise kapitali liikumise suhtes kõige rohkem kuueks kuuks kaitsemeetmeid, kui need on tingimata vajalikud.

7. Ükski eelnev säte ei piira lepinguosaliste ettevõtjate õigusi saada kasumit mõne muu sooduskohtlemise alusel, mis on kehtestatud olemasolevate kahepoolsete või mitmepoolsete kokkulepetega, milles osalevad käesoleva lepingu osalised.

8. Lepinguosalised arutavad ühenduse ja Montenegro vahelise kapitali vaba liikumise lihtsustamise võimalusi, et toetada käesoleva lepingu eesmärkide täitmist.

Artikkel 64

1. Esimese aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist võtavad ühendus ja Montenegro meetmeid, et luua vajalikud tingimused ühenduse kapitali vaba liikumise eeskirjade edasiseks järkjärguliseks rakendamiseks.

2. Teise aasta lõpus pärast käesoleva lepingu jõustumist määrab stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu kindlaks ühenduse kapitali vaba liikumise eeskirjade täieliku rakendamise korra Montenegros.

V PEATÜKK
ÜLDSÄTTED

Artikkel 65

1. Käesoleva jaotise sätteid kohaldatakse piirangutega, mis on õigustatud avaliku korra, julgeoleku või rahvatervise seisukohalt.

2. Neid ei kohaldata tegevuse suhtes, mis on lepinguosaliste territooriumil kas või osaliselt seotud avaliku võimu teostamisega.

Artikkel 66

Käesoleva jaotise kohaldamisel ei takista käesoleva lepingu sätted lepinguosalisi kohaldamast oma õigusnorme, mis käsitlevad füüsiliste isikute riiki sisenemist, seal viibimist ja töötamist, töötingimusi, füüsiliste isikute ettevõtlusõigust ning teenuste osutamist, eriti seoses elamisloa andmise, uuendamise või selle andmisest keeldumisega, tingimusel, et sellega ei kaotata ega vähendata lepinguosaliste käesoleva lepingu sätetest tulenevaid soodustusi. Kõnealune säte ei piira artikli 65 lõike 1 punkti b kohaldamist.

Artikkel 67

Äriühingud, mida kontrollivad üksnes Montenegro äriühingud või kodanikud ja ühenduse äriühingud või kodanikud ning mis kuuluvad üksnes nende äriühingute või kodanike ühisomandisse, on samuti hõlmatud käesoleva jaotise sätetega.

Artikkel 68

1. Käesoleva jaotise sätete kohaselt võimaldatavat enamsoodustusrežiimi ei kohaldata maksusoodustuste suhtes, mida lepinguosalised teevad või kavatsevad tulevikus teha topeltmaksustamise vältimise lepingute või muude maksukokkulepete alusel.

2. Käesolevas jaotise sätteid ei tõlgendata viisil, mis takistaks lepinguosalistel võtta või rakendada meetmeid, mille eesmärk on takistada topeltmaksustamise vältimiseks sõlmitud lepingute maksustamissätetest ja muudest maksukokkulepetest või riikliku maksuseaduse kohastest maksudest kõrvalehoidumist või nende maksude vältimist.

3. Käesolevas jaotises sätestatut ei tõlgendata viisil, mis takistaks liikmesriikidel või Montenegrol oma asjakohase maksuõiguse kohaldamisel tegemast vahet maksumaksjate vahel, kes eeskätt oma elu- või asukoha poolest ei ole ühesuguses olukorras.

Artikkel 69

1. Lepinguosalised püüavad võimaluse korral alati vältida piiravate meetmete, sealhulgas impordiga seotud meetmete kehtestamist maksebilansiga seotud eesmärkidel. Selliseid meetmeid kasutav lepinguosaline esitab teisele lepinguosalisele võimalikult kiiresti nende kõrvaldamise ajakava.

2. Kui ühel või mitmel liikmesriigil või Montenegrol on tõsiseid maksebilansiraskusi või kui sellised raskused neid ohustavad, võib olenevalt asjaoludest kas ühendus või Montenegro võtta WTO asutamislepinguga ettenähtud tingimuste kohaselt piiravaid meetmeid, sealhulgas impordiga seotud meetmeid, mis on piiratud kestusega ja mis ei ole ulatuslikumad, kui on hädavajalik maksebilansi olukorra parandamiseks. Ühendus või Montenegro teavitab sellest viivitamata teist lepinguosalist.

3. Piiravaid meetmeid ei kohaldata investeeringutega seotud ülekannete suhtes, eelkõige investeeritud või reinvesteeritud summade kodumaale tagasitoimetamise ja investeeringutest tulenevate tulude suhtes.

Artikkel 70

Käesoleva jaotise sätteid kohandatakse järk-järgult, eelkõige üldise teenuskaubanduse üldlepingu (GATS) artiklist V tulenevate nõuete alusel.

Artikkel 71

Käesoleva lepingu sätted ei takista lepinguosalisi võtmast meetmeid, mida on vaja, et vältida käesoleva lepingu sätetele toetudes kõrvalehoidumist meetmetest, mis käsitlevad kolmandate riikide juurdepääsu tema turgudele.

VI JAOTIS
ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMINE, ÕIGUSKAITSE JA KONKURENTSIEESKIRJAD

Artikkel 72

1. Lepinguosalised kinnitavad, et on väga tähtis ühtlustada Montenegro kehtivad õigusaktid ühenduse õigusaktidega ning rakendada neid tõhusalt. Montenegro püüab tagada, et praegused ja tulevased õigusaktid viiakse järkjärgult vastavusse ühenduse õigustikuga. Montenegro tagab praeguste ja tulevaste õigusaktide nõuetekohase rakendamise ja jõustamise.

2. Ühtlustamist alustatakse lepingu allkirjastamise päeval ning seda laiendatakse käesoleva lepingu artiklis 8 määratud üleminekuperioodi lõpuks järkjärgult kõigile käesolevas lepingus viidatud ühenduse õigustiku valdkondadele.

3. Ühtlustamise esimesel etapil keskendutakse esmajärjekorras siseturgu käsitleva ühenduse õigustiku põhinõuetele, sealhulgas finantssektori õigusaktidele, õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimustele ning kaubandusega seotud valdkondadele. Edaspidi keskendub Montenegro ühenduse õigustiku ülejäänud osadele.

   Ühtlustamine viiakse läbi Euroopa Ühenduste Komisjoni ja Montenegro vahel kokkulepitud kava alusel.

4. Kokkuleppel Euroopa Ühenduste Komisjoniga määrab Montenegro ka õigusaktide ühtlustamise rakendamise ning selleks võetavate õiguskaitsemeetmete järelevalve korra.

Artikkel 73
Konkurentsi- ja muud majandussätted

1. Käesoleva lepingu nõuetekohase toimimisega on kokkusobimatu järgmine tegevus, mis võib mõjutada kaubandust ühenduse ja Montenegro vahel:

   i) kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi;

ii) turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühenduse või Montenegro territooriumil või selle olulisel osal ühe või mitme ettevõtja poolt;

(iii) riigiabi, mis moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi, soosides teatavaid ettevõtjaid või tooteid.

2. Igasugust käesoleva artikli sätetega vastuolus olevat tegevust hinnatakse ühenduses kehtivate konkurentsieeskirjade, eriti Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklite 81, 82, 86 ja 87 ning ühenduse institutsioonide vastuvõetud tõlgendavate dokumentide kohaldamisest tulenevate kriteeriumide põhjal.

3. Lepinguosalised tagavad, et käesoleva artikli lõike 1 punktide i ja ii täielikuks kohaldamiseks vajalikud volitused usaldatakse oma tegevuses sõltumatule riigiasutusele seoses eraõiguslike ning avalik-õiguslike ettevõtjate ja selliste ettevõtjatega, kellele on antud eriõigused.

4. Ühe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva asutab Montenegro sõltumatult tegutseva asutuse, millele usaldatakse käesoleva artikli lõike 1 punkti iii sätete täielikuks kohaldamiseks vajalikud volitused. Nimetatud asutusel on muu hulgas volitused kiita heaks riigiabiprogramme ja üksikabi vastavalt käesoleva artikli lõikele 2 ning nõuda ebaseaduslikult antud riigiabi tagastamist.

5. Ühendus ühelt poolt ja Montenegro teiselt poolt tagavad riigiabi läbipaistvuse muu hulgas sellega, et esitavad teistele lepinguosalistele korralise aastaaruande või sellega võrdväärse dokumendi, järgides riigiabi käsitlevas ühenduse ülevaates kirjeldatud metoodikat ja esitusviisi. Ühe lepinguosalise taotlusel annab teine lepinguosaline teavet konkreetsete riigiabiga seotud üksikjuhtude kohta.

6. Montenegro koostab enne lõikes 4 nimetatud asutuse loomist algatatud abiprogrammide täieliku nimistu ning viib sellised abiprogrammid vastavusse käesoleva artikli lõikes 2 nimetatud kriteeriumidega hiljemalt nelja aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist.

7. a) Lõike 1 punkti iii kohaldamiseks kinnitavad lepinguosalised, et käesoleva lepingu jõustumisele järgneva viie aasta jooksul võetakse Montenegro antud riigiabi hindamisel arvesse asjaolu, et Montenegro on võrdsustatud Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis a kirjeldatud ühenduse piirkondadega.

b) Nelja aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist esitab Montenegro Euroopa Ühenduste Komisjonile NUTS II tasemel ühtlustatud arvandmed, mis käsitlevad sisemajanduse kogutoodangut inimese kohta. Lõikes 4 nimetatud asutus ja Euroopa Ühenduste Komisjon hindavad seejärel üheskoos Montenegro piirkondade abikõlblikkust ja sellega seotud abi ülemmäärasid, et koostada piirkondliku abi kaart vastavalt asjaomastele ühenduse suunistele.

8. Protokolliga nr 5 kehtestatakse terasetööstusele antavat riigiabi käsitlevad eeskirjad. Kõnealuse protokolliga kehtestatakse eeskirjad, mida kohaldatakse siis, kui terasetööstusele antakse ümberkorraldamisabi. Sellega rõhutatakse ümberkorraldamiseks antava abi erandlikku laadi, ajalist piiratust ning seotust mahtude vähendamisega teostatavusprogrammide raames.

9. IV jaotise II peatükis nimetatud toodete puhul:

   - ei kohaldata lõike 1 punkti iii;

   - hinnatakse iga lõike 1 punktiga i vastuolus olevat tegevust kriteeriumide kohaselt, mille ühendus on kehtestanud Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklite 36 ja 37 ning nende põhjal vastuvõetud konkreetsete ühenduse dokumentide alusel.

10. Kui üks lepinguosaline leiab, et teatav tegevus ei ole kooskõlas käesoleva artikli lõike 1 sätetega, võib ta võtta vajalikud meetmed pärast nõupidamist stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus või kolmekümne päeva jooksul pärast sellise nõupidamise taotlemist.
    Ükski käesoleva artikli säte ei takista ega mõjuta mingil moel ühenduse ega Montenegro võetavaid dumpinguvastaseid ega tasakaalustusmeetmeid kooskõlas GATT 1994 asjaomaste artiklite ja WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu ning nendega seotud siseriiklike õigusnormidega.

Artikkel 74
Riigi osalusega äriühingud

Kolmanda aasta lõpuks pärast käesoleva lepingu jõustumist kohaldab Montenegro avalik-õiguslike ettevõtjate ja selliste ettevõtjate suhtes, kellele on antud eri- ja ainuõigused, Euroopa Ühenduse asutamislepingus sätestatud põhimõtteid, pidades silmas eelkõige artiklit 86.

Üleminekuperioodil ei hõlma avalik-õiguslike ettevõtjate eriõigused võimalust kehtestada koguselisi piiranguid ega samaväärse toimega meetmeid ühenduse impordi suhtes Montenegrosse.

Artikkel 75
Intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomand

1. Käesoleva artikli ja VII lisa sätete kohaselt kinnitavad lepinguosalised intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomandi õiguste piisava ja tõhusa kaitse tagamise tähtsust.

2. Alates käesoleva lepingu jõustumisest kohtlevad lepinguosalised teineteise äriühinguid ja kodanikke seoses intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomandi tunnustamise ja kaitsmisega vähemalt niisama soodsalt kui mis tahes kolmandat riiki kahepoolsete kokkulepete alusel.

3. Montenegro võtab vajalikud meetmed tagamaks, et hiljemalt viie aastat pärast käesoleva lepingu jõustumist on intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomandi õiguste kaitse ning selliste õiguste jõustamise tõhusad vahendid samal tasemel kui ühenduses.

4. Montenegro kohustub eespool nimetatud ajavahemiku jooksul ühinema VII lisas nimetatud intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomandi õigusi käsitlevate mitmepoolsete konventsioonidega. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võib otsustada, et Montenegro peab kõnealuses valdkonnas ühinema teatavate mitmepoolsete konventsioonidega.

5. Kui intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomandi valdkonnas tekib kaubandustingimusi mõjutavaid raskusi, suunatakse küsimus ühe lepinguosalise taotlusel viivitamata stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogusse, et jõuda vastastikku rahuldavate lahendusteni.

Artikkel 76
Riigihanked

1. Ühendus ja Montenegro leiavad, et on soovitav avada riigihankelepingute sõlmimine võrdse kohtlemise ja vastastikkuse alusel eelkõige WTO eeskirju järgides.

2. Alates käesoleva lepingu jõustumisest võimaldatakse ühenduses registreeritud või registreerimata Montenegro äriühingutele juurdepääs ühenduse pakkumismenetlusele vastavalt ühenduse hankelepingute sõlmimise korrale ja neid koheldakse seejuures vähemalt sama soodsalt kui ühenduse äriühinguid.

   Eespool esitatud sätteid kohaldatakse ka kommunaalteenuste sektori lepingute suhtes, kui Montenegro valitsus on vastu võtnud õigusaktid, millega kehtestatakse kõnealust valdkonda käsitlevad ühenduse eeskirjad. Ühendus kontrollib korrapäraselt, kas Montenegro on tegelikult sellised õigusaktid vastu võtnud.

3. Vastavalt V jaotise II peatükile on Montenegro territooriumil asutatud ühenduse äriühingutel pärast käesoleva lepingu jõustumist juurdepääs riigihankelepingute sõlmimise menetlusele Montenegros ja vähemalt sama soodsatel tingimustel kui Montenegro äriühingutele.

4. Alates käesoleva lepingu jõustumisest võimaldatakse ühenduse äriühingutele, mis ei ole asutatud Montenegros, juurdepääs Montenegro pakkumismenetlusele vähemalt sama soodsatel tingimustel kui Montenegro äriühingutele.

5. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu uurib korrapäraselt Montenegro võimalusi võimaldada kõikidele ühenduse äriühingutele juurdepääs pakkumismenetlusele Montenegros. Montenegro esitab stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule iga-aastaselt aruande meetmete kohta, mida ta on võtnud riigihangete läbipaistvuse parandamiseks ja mis võimaldavad selles valdkonnas tehtud otsuste tõhusat kohtulikku läbivaatamist.

6. Riigihankelepingute täitmisega seotud asutamisõiguse, toimingute, teenuste osutamise, samuti tööhõive ja tööjõu vaba liikumise suhtes ühenduse ja Montenegro vahel kohaldatakse artikleid 46–69.

Artikkel 77
Standardimine, metroloogia, akrediteerimine ja vastavushindamine

1. Montenegro võtab vajalikud meetmed, et saavutada järk-järgult vastavus ühenduse tehniliste eeskirjadega ja Euroopa standardimise, metroloogia, akrediteerimise ja vastavushindamise menetlustega.

2. Selleks kohustuvad lepinguosalised:

   – edendavad ühenduse tehniliste eeskirjade ning Euroopa standardite ja vastavushindamismenetluste kasutamist;

– toetavad kvaliteetse infrastruktuuri loomise edendamist: standardimine, metroloogia, akrediteerimine ja vastavushindamine;

– toetavad Montenegro osalemist standardimise, vastavushindamise, metroloogia ja teiste sarnaste valdkondadega tegelevate organisatsioonide töös (nt CEN, CENELEC, ETSI, EA, WELMEC, EUROMET jt);

– vajaduse korral sõlmivad tööstustoodete vastavushindamise ja tunnustamise lepingu, kui Montenegro õigusraamistik ja menetlused on viidud piisavalt vastavusse ühenduse omadega ja on tagatud asjakohane ekspertiis.

Artikkel 78
Tarbijakaitse

Lepinguosalised teevad koostööd Montenegro tarbijakaitse normide ühtlustamisel ühenduse omadega. Tõhus tarbijakaitse on vajalik turumajanduse nõuetekohase toimimise tagamiseks, see sõltub halduse infrastruktuuri arengust, mis tagab turujärelevalve ja õigusaktide rakendamise selles valdkonnas.

Sel eesmärgil ning võttes arvesse ühiseid huve, julgustavad ja tagavad lepinguosalised järgmist:

– aktiivne tarbijakaitsepoliitika vastavalt ühenduse õigusaktidele, sealhulgas teavitamise kasv ja sõltumatute organisatsioonide loomine;

– Montenegro tarbijakaitsealaste õigusaktide ühtlustamine ühenduse omadega;

– tarbijate tõhus õiguskaitse, parandamaks tarbekaupade kvaliteeti ja hoidmaks vastavaid ohutusstandardeid;

– pädevate asutuste teostatav eeskirjade järelevalve ning vaidluste korral õiguskaitse kättesaadavuse tagamine;

– ohtlikke tooteid käsitleva teabe vahetus.

Artikkel 79
Töötingimused ja võrdsed võimalused

Montenegro ühtlustab järk-järgult oma töötingimusi, eelkõige töötervishoidu, tööohutust ja võrdseid võimalusi käsitlevad õigusaktid ühenduse omadega.

VII JAOTIS
ÕIGUS, VABADUS JA TURVALISUS

Artikkel 80
Institutsioonide tugevdamine ja õigusriik

Koostöös õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimuste valdkonnas pööravad lepinguosalised erilist tähelepanu õigusriigi tugevdamisele ning kõikide tasandite institutsioonide tugevdamisele haldusalal üldiselt ning eriti õiguskaitses ja õigusemõistmises. Koostöö eesmärk on eelkõige suurendada kohtuasutuste sõltumatust ja parandada nende tõhusust, parandada politsei ja teiste õiguskaitseasutuste tööd, pakkuda asjakohast koolitust ning võidelda korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu.

Artikkel 81
Isikuandmete kaitse

Pärast käesoleva lepingu jõustumist ühtlustab Montenegro isikuandmete kaitset käsitlevad õigusaktid ühenduse asjaomaste õigusaktide ning teiste Euroopa ja rahvusvaheliste eraelu puutumatust käsitlevate õigusaktidega. Montenegro asutab sõltumatud järelevalveasutused, millel on piisavalt rahalisi vahendeid ja personali, et tagada isikuandmete kaitset käsitlevate õigusaktide rakendamine ning selle tõhus järelevalve. Lepinguosalised teevad koostööd, et saavutada püstitatud eesmärk.

Artikkel 82
Viisad, piirihaldus, varjupaigaõigus ja ränne

Lepinguosalised teevad koostööd viisade, piirikontrolli, varjupaiga ja rände valdkonnas ning loovad nendes valdkondades (sealhulgas piirkondlikul tasandil) koostööraamistiku, võttes arvesse ja kasutades vajaduse korral ka muid selles valdkonnas tehtud algatusi.

Koostöö eespool nimetatud küsimustes põhineb vastastikustel konsultatsioonidel ja tihedal kooskõlastusel ning hõlmab tehnilist ja haldusabi järgmistes valdkondades:

- õigusakte ja toiminguid käsitlev teabevahetus;
- õigusaktide koostamine;
- institutsioonide tõhususe tõstmine;
- personalikoolitus;
- reisidokumentide turvalisus ja valedokumentide avastamine;
- piirihaldus.

Koostöö keskendub eelkõige järgmisele:

– varjupaiga andmise valdkonnas: riiklike õigusaktide rakendamine, et täita 1951. aasta Genfi konventsiooni ja 1967. aasta New Yorgi protokolli tingimusi ning tagada mittetagasisaatmise põhimõtte ning varjupaigataotlejate ja põgenike muude õiguste austamine;

– seadusliku migratsiooni alal vastuvõtueeskirjad ja vastu võetud isikute õigused ja staatus. Rände valdkonnas lepivad lepinguosalised kokku seaduslikult nende territooriumil elavate teiste riikide kodanike õiglases kohtlemises ning toetavad integratsioonipoliitikat, mille eesmärk on muuta asjaomaste kodanike õigused ja kohustused sarnaseks oma kodanike õiguste ja kohustustega.

Artikkel 83
Ebaseadusliku sisserände ennetamine ja kontroll, tagasivõtmine

Lepinguosalised teevad koostööd ebaseadusliku sisserände tõkestamiseks ja kontrollimiseks. Sel eesmärgil lubavad Montenegro ja liikmesriigid tagasi kõik ebaseaduslikult teise lepinguosalise territooriumil viibivad oma kodanikud ning lepinguosalised lepivad kokku [sõlmida] ja täielikult rakendada tagasivõtmislepingut, sealhulgas kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute tagasivõtmise kohustust.

Liikmesriigid ning Montenegro annavad oma kodanikele asjakohased isikut tõendavad dokumendid ja laiendavad neile sel eesmärgil vajalikke haldusvõimalusi.

Euroopa Ühenduse ja Montenegro vahelises elamisloata isikute tagasivõtmist käsitlevas lepingus on kindlaks määratud konkreetsed menetlused kodanike ja kolmandate riikide kodanike ning kodakondsuseta isikute tagasilubamise kohta.

Montenegro kohustub sõlmima tagasivõtmise lepingud teiste stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi riikidega ja võtma kõik vajalikud meetmed kõigi käesolevas artiklis nimetatud lepingute paindlikuks ja kiireks rakendamiseks.

Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu kehtestab teised ühismeetmed, mida saab võtta ebaseadusliku sisserände, sealhulgas inimkaubanduse ja ebaseaduslike rändevõrgustike, vältimiseks ja kontrolliks.

Artikkel 84
Rahapesu ja terrorismi rahastamine

1. Lepinguosalised teevad koostööd, et takistada oma rahandussüsteemide kasutamist rahapesuks seoses kuritegelikul teel, eeskätt uimastikuritegudest saadud tuludega ja terrorismi rahastamise eesmärgil.

2. Kõnealuse valdkonna koostöö hõlmab tehnilist ja haldusabi, eesmärgiga edendada määruste rakendamist ning selliste rahapesu ja terrorismi rahastamise vastaseks võitluseks vajalike standardite ja mehhanismide tõhusat toimimist, mis on samaväärsed ühenduse ja teiste selle valdkonna rahvusvaheliste ühenduste, eelkõige rahapesuvastase töökonna (FATF) poolt vastuvõetud rahvusvaheliste standardite ja mehhanismidega.

Artikkel 85
Koostöö ebaseaduslike uimastite valdkonnas

1. Lepinguosalised teevad oma volituste ja pädevuse piires koostööd, kindlustamaks tasakaalustatud ja integreeritud lähenemise uimastiküsimustele. Uimastipoliitika ja meetmetega püütakse tugevdada ebaseaduslike uimastite vastase võitluse struktuure, vähendada ebaseaduslike uimastite pakkumist, salakaubavedu ja nõudlust, parandada toimetulekut uimastite kuritarvitamise tagajärgedega tervisele ja ühiskonnale ning tõhustada kontrolli uimastite lähteainete üle.

2. Lepinguosalised lepivad kokku nende eesmärkide saavutamiseks vajalikes koostöömeetodites. Meetmed põhinevad ELi uimastistrateegiaga kooskõlas olevatel ühistel põhimõtetel.

Artikkel 86
Organiseeritud kuritegevuse ning muu ebaseadusliku tegevuse ennetamine ja selle vastu võitlemine

Lepinguosalised teevad koostööd nii organiseeritud kui muu kuritegevuse ja ebaseadusliku tegevuse ennetamises ja selle vastu võitlemises. Siia kuuluvad:

– inimeste üle piiri toimetamine ja inimkaubandus;

– ebaseaduslik majandustegevus, eriti sularaha ja mittesularahaliste maksevahendite võltsimine, ebaseaduslikud tehingud tööstusjäätmete, radioaktiivsete materjalide ning ebaseaduslike või võltsitud toodetega;

– korruptsioon nii era- kui riigisektoris, eriti kui see seostub läbipaistmatute haldustavadega;

– maksupettus;

– identiteedivargus;

– uimastite ja psühhotroopsete ainete salakaubavedu;

– ebaseaduslik relvakaubandus;

– dokumentide võltsimine;

– kaupade, sealhulgas autode ebaseaduslik üle piiri toimetamine ja salakaubavedu;

– küberkuritegevus.

Montenegro teeb Euroopa ühendusega tihedat koostööd valeraha valmistamise ennetamisel, et võidelda paberraha ja müntide võltsimise vastu ning lõpetada selline territooriumil ilmneda võiv tegevus ja selle eest karistada. Ennetamise tasandil seab Montenegro eesmärgiks asjaomastes ühenduse õigusaktides sätestatud sarnaste meetmete rakendamise ning ühinemise kõnealust valdkonda käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonidega. Montenegro võib kasu

saada ühenduse antavast toetusest vahetamisele, abile ja koolitusele valerahavastase võitluse valdkonnas.

Edendatakse piirkondlikku koostööd ning tunnustatud rahvusvaheliste standardite järgimist organiseeritud kuritegevusega võitlemisel.

Artikkel 87
Terrorismivastane võitlus

Lepinguosalised kohustuvad kooskõlas rahvusvaheliste konventsioonidega, mille osalised nad on, ning kooskõlas oma vastavate seaduste ja määrustega tegema koostööd, et ennetada ja tõkestada terroriakte ja nende rahastamist:

– ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1373 (2001) ja teiste asjaomaste ÜRO resolutsioonide, rahvusvaheliste konventsioonide ja juriidiliste dokumentide täieliku rakendamise raames;

– vahetades kooskõlas rahvusvaheliste ja riiklike õigusaktidega teavet terrorirühmituste ja nende toetusvõrgustike kohta;

– vahetades kogemusi terrorismivastase võitluse vahendite ja meetodite, tehnilise valdkonna, koolituse ja terrorismi ennetamise kohta.

VIII JAOTIS
KOOSTÖÖPOLIITIKA

Artikkel 88

1. Ühendus ja Montenegro seavad sisse tiheda koostöö, mille eesmärgiks on kaasa aidata Montenegro arengule ja kasvupotentsiaalile. Selline koostöö tugevdab olemasolevaid majandussidemeid võimalikult laiaulatuslikult mõlema lepinguosalise kasuks.

2. Määratakse kindlaks tegevuspõhimõtted ja muud meetmed, et kiirendada Montenegro jätkusuutlikku majanduslikku ja sotsiaalset arengut. Nende meetmetega tagatakse algusest peale keskkonnaküsimuste arvessevõtmine ja seotus harmoonilise sotsiaalse arengu nõuetega.

3. Koostööpoliitika integreeritakse piirkondlikku koostööraamistikku. Erilist tähelepanu pööratakse meetmetele, mis edendavad koostööd Montenegro ning tema naaberriikide, sealhulgas ELi liikmesriikide vahel, aidates seega kaasa piirkondlikule stabiilsusele. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu määratleb kooskõlas Euroopa partnerlusega järgnevalt kirjeldatud koostöövaldkondade prioriteedid.

Artikkel 89
Majandus- ja kaubanduspoliitika

Ühendus ja Montenegro hõlbustavad majandusreformi läbiviimist koostöö abil, mille eesmärk on parandada teineteise majanduse põhialuste mõistmist ning majanduspoliitika kavandamist ja rakendamist turumajanduses.

Kõnealustel eesmärkidel teevad ühendus ja Montenegro koostööd, et:

– vahetada teavet makromajanduslike tulemuste ja väljavaadete ning arengustrateegiate kohta;

– analüüsida ühiselt vastastikust huvi pakkuvaid majandusküsimusi, sealhulgas majanduspoliitika kujundamist ja selle rakendamise vahendeid;

– edendada laiaulatuslikumat koostööd, et kiirendada oskusteabe sissevoolu ja juurdepääsu uutele tehnoloogiatele.

Montenegro jätkab püüdlusi rajada toimiv turumajandus ning ühtlustada oma poliitika järk-järgult majandus- ja rahaliidu stabiilsusele suunatud poliitikaga. Montenegro ametiasutuste taotlusel võib ühendus anda abi selleks, et toetada Montenegro jõupingutusi sellega seoses.

Lisaks on koostöö eesmärgiks õigusriigi põhimõtte tugevdamine majandusvaldkonnas stabiilse ja mittediskrimineeriva kaubandusküsimusi käsitleva õigusraamistiku kaudu.

Koostöö kõnealuses valdkonnas hõlmab ka Euroopa majandus- ja rahaliidu põhimõtteid ning tegevust käsitlevat teabevahetust.

Artikkel 90
Statistikaalane koostöö

Lepinguosalistevahelises koostöös keskendutakse eelkõige ühenduse õigustikust lähtuvatele prioriteetidele statistikavaldkonnas, sealhulgas majandus-, kaubandus-, rahapoliitika- ja finantsvaldkonnas. Eelkõige on see suunatud tõhusa ja jätkusuutliku statistikasüsteemi väljaarendamisele, mis oleks võimeline esitama usaldusväärseid, objektiivseid ja täpseid andmeid, mis on vajalikud Montenegro ülemineku- ja reformiprotsessi kavandamiseks ja järelevalveks. Koostöö tulemusel peaks Montenegro statistikaamet suutma paremini täita oma kodanike ja rahvusvaheliste klientide vajadusi nii avalikus kui erasektoris. Statistikasüsteem peaks olema kooskõlas ÜRO statistikaalaste põhimõtete, Euroopa statistika tegevusjuhise ja Euroopa statistikaõiguse sätetega ning seda tuleb arendada ühenduse õigustikuga ühtlustamise suunas. Lepinguosalised teevad koostööd eelkõige selleks, et tagada üksikandmete konfidentsiaalsus, tõhustada järk-järgult Euroopa statistikasüsteemi andmete kogumist ja edastamist ning vahetada töömeetodeid, oskusteabe ja koolituse edastamist käsitlevat teavet.

Artikkel 91
Pangandus, kindlustus ja muud finantsteenused

Montenegro ja ühenduse koostöös keskendutakse ühenduse õigustikust lähtuvatele prioriteetidele pangandus-, kindlustus- ja finantsteenuste valdkonnas. Lepinguosalistevahelise

koostöö eesmärk on luua ja väljaarendada sobiv raamistik ausal konkurentsil põhineva ning võrdseid võimalusi tagava pangandus-, kindlustus- ja finantsteenuste sektori edendamiseks Montenegros.

Artikkel 92
Koostöö sisekontrolli ja välisauditi valdkonnas

Lepinguosaliste koostöö keskendub ühenduse õigustikust lähtuvatele prioriteetidele avaliku sektori sisefinantskontrolli ja välisauditi valdkonnas. Lepinguosaliste vahelise koostöö eesmärk on eelkõige arendada asjaomaste õigusaktide väljatöötamise ja vastuvõtmise kaudu Montenegros välja läbipaistvad, tõhusad ja majanduslikult tasuvad avaliku sektori sisefinantskontrolli ja välisauditi süsteemid (mis hõlmaksid finantsjuhtimist, -kontrolli ja funktsionaalselt sõltumatut siseauditit), mis oleksid kooskõlas rahvusvaheliselt tunnustatud standardite ja metoodika ning ELi parimate tavadega. Koostöö peaks keskenduma ka kõrgeima auditeerimisasutuse suutlikkuse tõstmisele Montenegros. Ülalnimetatud nõuetest tulenevate koostööd ja ühtlustamist käsitlevate kohustuste täitmiseks peaks koostöö keskenduma ka finantsjuhtimise ja –kontrolli ning siseauditi kesksete ühtlustamisüksuste asutamisele ja nende tugevdamisele.

Artikkel 93
Investeeringute soodustamine ja kaitse

Lepinguosaliste pädevuste piires toimuva investeeringute soodustamise ja kaitse alase koostöö eesmärk on luua soodsad võimalused nii riigisisesteks kui väliserainvesteeringuteks, mis on Montenegro majanduse ning tööstuse elavdamise seisukohast väga olulised. Koostöö eesmärk on Montenegro jaoks eelkõige investeeringuid soodustava ja kaitsva õigusliku raamistiku tõhustamine.

Artikkel 94
Tööstusalane koostöö

Koostöö eesmärk on Montenegro tööstuse ja tööstussektorite ajakohastamine ning ümberkorraldamine. Koostöö peaks hõlmama ka ettevõtjate vahelist koostööd tööstuse valdkonnas eesmärgiga tugevdada erasektorit tingimustel, mis tagavad keskkonnakaitse.

Tööstusalase koostöö algatused kajastavad lepinguosaliste kindlaks määratud prioriteete. Neis võetakse arvesse tööstuse arendamise piirkondlikke aspekte, edendades vajaduse korral piiriülest partnerlust. Algatuste eesmärgiks on eelkõige ettevõtjatele sobiva raamistiku loomine, juhtimisalase oskusteabe parandamine ning turgude, turu läbipaistvuse ja ettevõttesõbraliku keskkonna edendamine. Erilist tähelepanu tuleb pöörata tõhusate ekspordiedendamismeetmete kehtestamisele Montenegros.

Koostöös võetakse arvesse tööstuspoliitika valdkonda käsitlevat ühenduse õigustikku.

Artikkel 95
Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad

Lepinguosalistevahelise koostöö eesmärk on erasektori väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate arendamine ja tugevdamine ning uute ettevõtjate asutamine valdkondades, mis võimaldavad ettevõtjate potentsiaalset kasvu ning ühenduse ja Montenegro väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate vahelist koostööd.

Koostöös võetakse nõuetekohaselt arvesse väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid käsitlevaid ühenduse õigusaktidest lähtuvaid prioriteete ning Euroopa väikeettevõtete hartas sätestatud põhimõtteid.

Artikkel 96
Turism

Lepinguosalistevahelise turismikoostöö eesmärk on eelkõige turismialase teabe edastamise tõhustamine rahvusvaheliste võrgustike, andmebaaside jms abil, turismivaldkonnas investeeringuid soodustavate infrastruktuuride arendamise julgustamine ja Montenegro osalemine olulistes Euroopa turismiorganisatsioonides. Koostöö on suunatud ka ühise tegutsemise võimaluste uurimisele ja turismiettevõtjate, ekspertide, valitsuste ning nende pädevate ametiasutuste vahelise koostöö tugevdamisele turismivaldkonnas, samuti oskusteabe vahetamisele (koolituste, vahetuste ja seminaride kaudu). Koostöö aluseks on ühenduse õigustiku kõnealust valdkonda käsitlevad õigusaktid.

Koostööpoliitikat võib integreerida piirkondlikku koostööraamistikku.

Artikkel 97
Põllumajandus- ja agrotööstussektor

Lepinguosalistevahelist koostööd arendatakse kõigis ühenduse õigustiku põllumajandusvaldkonnaga seotud prioriteetsetes valdkondades, samuti veterinaaria ja fütosanitaaria alal. Koostöö eesmärk on eelkõige ajakohastada ja ümber kujundada Montenegro põllumajandus- ja agrotööstussektor, et see vastaks ühenduse sanitaarnõuetele, parandada veemajandust ja maaelu arengut ning arendada Montenegro metsandussektorit, samuti toetada Montenegro õigusaktide ja tavade järkjärgulist ühtlustamist ühenduse eeskirjade ja standarditega.

Artikkel 98
Kalandus

Lepinguosalised uurivad võimalusi ühist huvi pakkuvate vastastikku kasulike valdkondade kindlaksmääramiseks kalandussektoris. Koostöös võetakse nõuetekohaselt arvesse ühenduse õigustikust lähtuvaid prioriteete kalanduse valdkonnas, sealhulgas rahvusvahelisi kohustusi kalavarude majandamise ja säilitamise rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonide eeskirjade raames.

Artikkel 99
Toll

Lepinguosalised alustavad kõnealuses valdkonnas koostööd, mille eesmärk on tagada kõikide kaubanduse vallas vastuvõetavate sätete vastavus ja saavutada Montenegro tollisüsteemi ühtlustamine ühenduse tollisüsteemiga, aidates seeläbi rajada teed stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu alusel kavandatud liberaliseerimismeetmetele ning Montenegro tollialaste õigusaktide järk-järgulisele ühtlustamisele ühenduse õigustikuga.

Koostöös võetakse nõuetekohaselt arvesse ühenduse õigustikust lähtuvaid prioriteete tolliküsimustes.

Lepinguosaliste vastastikuse tollialase haldusabi eeskirjad on sätestatud protokollis nr 6.

Artikkel 100
Maksustamine

Lepinguosalised alustavad koostööd maksustamise valdkonnas, võttes sealhulgas meetmeid Montenegro maksusüsteemi edasiseks ajakohastamiseks ja maksukorralduse edasiseks ümberkujundamiseks, et tagada maksukogumise tõhusus ning tugevdada maksupettuse vastast võitlust.

Koostöös võetakse nõuetekohaselt arvesse ühenduse õigustikust lähtuvaid prioriteete maksukorralduse ja kahjustava maksukonkurentsi vastase võitluse valdkonnas. Kahjustava maksukonkurentsi kaotamine peaks toimuma kooskõlas nõukogus 1. detsembril 1997. aastal vastu võetud äriühingute maksustamise juhendi põhimõtetega.

Koostöö hõlmab läbipaistvuse parandamist ja korruptsioonivastast võitlust ning teabevahetust Euroopa Liidu liikmesriikidega eesmärgiga hõlbustada maksupettuse, maksudest kõrvalehoidmise ja maksustamise vältimise vastase võitluse meetmete kehtestamist. Montenegro viib lõpule OECD tulu- ja kapitalimaksu näidiskonventsioonil ja OECD maksuküsimustealase teabevahetuse näidisleppel põhinevate kahepoolsete lepingute sõlmimise liikmesriikidega, juhul kui taotlev liikmesriik on nendega liitunud.

Artikkel 101
Koostöö sotsiaalküsimustes

Tööhõivega seoses keskendutakse lepinguosalistevahelises koostöös eelkõige tööbüroode ja karjäärinõuandlate teenuste parandamisele, pakkudes abimeetmeid ja edendades kohalikku arengut tööstus- ja tööturu ümberkorraldamise toetamiseks. Koostöö hõlmaks ka selliseid meetmeid nagu uurimised, ekspertide vahetus ning teabe- ja koolitustegevus.

Lepinguosalised teevad koostööd majandusreformi ja majandusliku integratsiooni taustal tööhõivepoliitika ajakohastamise soodustamiseks Montenegros. Koostöö eesmärk on ka toetada Montenegro sotsiaalkindlustussüsteemide kohandamist vastavalt uutele majanduslikele ja sotsiaalsetele nõuetele ning koostöö raames kohandatakse Montenegros kehtivaid töötingimusi ning meeste ja naiste, puuetega inimeste ning vähemusrühmadesse kuuluvate inimeste võrdseid võimalusi käsitlevaid õigusakte, samuti on eesmärkide hulgas töötajate tervise ja ohutuse kaitse parandamine, võttes aluseks asjaomase ühenduses kehtiva

kaitsetaseme.Montenegro tagab ILO põhikonventsioonide järgimise ja nende tõhusa rakendamise.

Koostöös võetakse nõuetekohaselt arvesse ühenduse õigustikust lähtuvaid prioriteete kõnealuses valdkonnas.

Artikkel 102
Haridus ja koolitus

Lepinguosalistevahelise koostöö eesmärk on tõsta üldhariduse, kutsehariduse, koolituse ning noorsoopoliitika ja noorsootöö, sealhulgas mitteametliku hariduse taset Montenegros. Kõrgharidussüsteemi prioriteediks on valitsustevahelise Bologna protsessi raames Bologna deklaratsiooni eesmärkide saavutamine.

Lepinguosalistevahelise koostöö eesmärk on ka tagada, et kõikidele hariduse ja koolituse tasemetele juurdepääsul Montenegros ei diskrimineerita kedagi soo, nahavärvi, rahvuse ega usutunnistuse tõttu.

Ühenduse vastavad programmid ja vahendid aitavad kaasa Montenegro haridus- ja koolitusstruktuuride ning tegevuste ajakohastamisele.

Koostöös võetakse nõuetekohaselt arvesse ühenduse õigustikust lähtuvaid prioriteete kõnealuses valdkonnas.

Artikkel 103
Kultuurialane koostöö

Lepinguosalised edendavad kultuurikoostööd. Sellise koostöö eesmärk on muuhulgas üksikisikute, kogukondade ja rahvastevahelise vastastikuse mõistmise ja austuse suurendamine. Lepinguosalised kohustuvad ka tegema koostööd kultuurilise mitmekesisuse edendamisel, eelkõige UNESCO kultuurilise väljenduse mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni raames.

Artikkel 104
Koostöö audiovisuaalvaldkonnas

Lepinguosalised teevad koostööd, et edendada Euroopa audiovisuaaltööstust ning toetada ühistootmist kino- ja televisioonivaldkonnas.

Koostöö hõlmab muu hulgas ajakirjanike ja teiste meediaasjatundjate koolitusprogramme ja -vahendeid ning tehnilist abi avalikele ja erameediakanalitele tugevdamaks nende sõltumatust, professionaalsust ja sidemeid Euroopa meediakanalitega.

Montenegro viib oma piiriülese ringhäälingu sisu reguleeriva poliitika kooskõlla EÜ poliitikaga ja ühtlustab oma asjaomased õigusaktid ühenduse õigustikuga. Erilist tähelepanu pöörab Montenegro satelliidi, maismaasagedusalade või kaabli kaudu edastavate programmide intellektuaalomandi õiguste omandamise küsimustele.

Artikkel 105
Infoühiskond

Koostööd arendatakse kõigis ühenduse õigustikust lähtuvates prioriteetides infoühiskonna alal. Sellega toetatakse peamiselt Montenegro asjaomase valdkonna poliitika ja õigusaktide järkjärgulist ühtlustamist ühenduse poliitika ja õigusaktidega.

Lepinguosaliste koostöö eesmärgiks on infoühiskonna edasine väljaarendamine Montenegros. Üldeesmärk on valmistada ühiskonda tervikuna ette digitaalajastuks, soodustada investeeringuid ning tagada elektrooniliste võrkude ja teenuste koostalitlusvõime.

Artikkel 106
Elektroonilised sidevõrgud ja -teenused

Koostöö keskendub eelkõige ühenduse õigustikust lähtuvatele prioriteetidele nimetatud valdkonnas.

Lepinguosalised tugevdavad eelkõige koostööd elektrooniliste sidevõrkude ja elektrooniliste sideteenuste valdkonnas lõppeesmärgiga, et Montenegro võtab kolm aastat pärast käesoleva lepingu jõustumist nendes valdkondades üle ühenduse õigustiku.

Artikkel 107
Teave ja side

Ühendus ja Montenegro rakendavad vajalikke meetmeid vastastikuse teabevahetuse tõhustamiseks. Esikohal on programmid, mille kaudu jagatakse üldsusele põhilisi teadmisi ühenduse kohta ning kitsamat erialast teavet Montenegro erialaringkondadele.

Artikkel 108
Transport

Lepinguosaliste koostöö keskendub ühenduse õigustikust lähtuvatele prioriteetidele transpordivaldkonnas.

Koostöö eesmärk on eelkõige ümber kujundada ja ajakohastada Montenegro transpordiliike, parandada reisijate ja kaupade vaba liikumist, soodustada juurdepääsu transporditurule ja -vahenditele, sealhulgas sadamatele ja lennujaamadele. Peale selle võib koostööga toetada mitmeliigilise transpordi infrastruktuuri arengut peamistes üle-euroopalistes võrkudes ning esmajoones tugevdada piirkondlikke ühendusteid Kagu-Euroopas kooskõlas transpordi piirkondliku tuumvõrgu arendamise vastastikuse mõistmise memorandumiga. Koostöö eesmärgiks peaks olema saavutada ühendusega võrreldavad tegevusstandardid, viia Montenegro transpordisüsteem vastavusse ühenduse süsteemiga ning parandada keskkonnakaitset transpordivaldkonnas.

Artikkel 109
Energeetika

Koostöö keskendub eelkõige ühenduse õigustikust lähtuvatele energeetikaalastele prioriteetidele. Koostöös tuginetakse energiaühenduse lepingule ning seda arendatakse

eesmärgiga liita Montenegro järk-järgult ühenduse energiaturuga. Koostöö võib hõlmata eelkõige:

– energiapoliitika sõnastamist ja kavandamist, sealhulgas infrastruktuuri moderniseerimist, energiavarustuse parandamist ja mitmekesistamist ning energiaturule juurdepääsu parendamist, samuti transiidi hõlbustamist, ülekandmist ja jaotamist ning piirkondliku tähtsusega elektrivõrkude naaberriikidega vastastikuse seotuse taastamist;

– energia säästmise soodustamist, energiakasutuse tõhusust, taastuvat energiat ning energia tootmise ja tarbimise keskkonnamõju uurimist;

– energia kommunaalmajanduse ümberkorraldamise ja kõnealuse sektori ettevõtjate vahelise koostöö üldtingimuste sõnastamist.

Artikkel 110
Tuumaohutus

Lepinguosalised teevad koostööd tuumaohutuse ja kaitsemeetmete valdkonnas. Koostöö võib hõlmata järgmiseid teemasid:

– lepinguosaliste kiirguskaitse-, tuumaohutuse- ja tuumamaterjalide üle arvestusepidamise ja kontrollialaste õigusnormide ajakohastamine ning järelevalveasutuste ja nende vahendite tugevdamine,

– tuumaõnnetuste puhul ning hädaolukorraks valmisoleku ja üldiste tuumaohutusküsimuste kohta varajast teabeedastust käsitlevate Euroopa Liidu liikmesriikide või EURATOMi ja Montenegro vaheliste kokkulepete soodustamise elavdamine vajaduse korral,

– kolmandate osapoolte tuumaenergiaalane vastutus.

Artikkel 111
Keskkond

Lepinguosalised arendavad ja tugevdavad koostööd keskkonna valdkonnas elutähtsa eesmärgiga peatada olukorra edasine halvenemine ning alustavad keskkonnaolukorra parandamisega, eesmärgiga saavutada säästev areng.

Lepinguosalised alustavad eelkõige koostööd eesmärgiga tugevdada haldusstruktuure ja -korda, et tagada keskkonnaküsimuste strateegiline kavandamine ning kooskõlastamine asjaomaste huvitatud isikute vahel, ning keskenduvad Montenegro õigusaktide ühtlustamisele ühenduse õigustikuga. Koostöö peaks keskenduma ka strateegiate väljatöötamisele, et märkimisväärselt vähendada kohalikku, piirkondlikku ja piiriülest õhu- ja veesaastet, luua tõhus, puhas, säästev ja taastuv energia tootmise ja tarbimise raamistik ning viia läbi keskkonnamõju hindamine ja strateegiline keskkonna hindamine. Eritähelepanu pööratakse Kyoto protokolli ratifitseerimisele ja rakendamisele.

Artikkel 112
Koostöö teaduse ja tehnoloogia arengu valdkonnas

Lepinguosalised edendavad vastastikuse kasu põhimõttel koostööd mittesõjaliste teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse valdkonnas, pidades silmas vahendite kättesaadavust ning piisavat juurdepääsu lepinguosaliste asjaomastele programmidele, võttes arvesse intellektuaal-, tööstus- ja kaubandusomandi õiguste tõhusa kaitse asjakohaseid nõudeid.

Koostöös võetakse nõuetekohaselt arvesse ühenduse õigustikust lähtuvaid prioriteete teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse valdkonnas.

Artikkel 113
Piirkondlik ja kohalik areng

Lepinguosalised püüavad tugevdada piirkondliku ja kohaliku arengu alast koostööd eesmärgiga aidata kaasa majandusarengule ning vähendada regionaalset ebavõrdsust. Eritähelepanu pööratakse piiriülesele, riikide ning piirkondade vahelisele koostööle.

Koostöö aluseks on ühenduse õigustikust lähtuvad regionaalarengu valdkonna prioriteedid.

Artikkel 114
Avalik haldus

Koostöö eesmärk on tagada tõhusa ja vastutustundliku avaliku halduse areng Montenegros, eelkõige toetada õigusriigi ellurakendamist, riiklike institutsioonide nõuetekohast toimimist Montenegro elanike heaks üldiselt ning ELi ja Montenegro vaheliste suhete sujuvat arengut.

Kõnealuse valdkonna koostöös keskendutakse institutsioonide ülesehitamisele, sealhulgas läbipaistvate ja erapooletute töölevõtumenetluste väljaarendamisele ja kohaldamisele, personalijuhtimisele, karjääri kujundamisele avalikus teenistuses, pidevale koolitusele, eetiliste tõekspidamiste edendamisele avalikus halduses. Koostöö hõlmab kõiki avaliku halduse tasandeid, sealhulgas kohalikke omavalitsusi.

IX JAOTIS
FINANTSKOOSTÖÖ

Artikkel 115

Stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu eesmärkide saavutamiseks ja vastavalt artiklitele 5, 116 ja 118 võib Montenegro saada ühenduselt rahalist abi toetuste ja laenudena, sealhulgas laenuna Euroopa Investeerimispangast. Ühenduse abi antakse tingimusel, et tehakse täiendavaid edusamme Kopenhaageni poliitiliste kriteeriumide täitmisel ning eelkõige Euroopa partnerluse eriprioriteetide järgimisel. Arvesse võetakse ka stabiliseerimis- ja assotsiatsieerimisprotsessis osalevate riikide iga-aastastes aruannetes esitatud tulemusi, eelkõige seoses abisaajate edusammudega demokraatlike, majandus- haldusreformide ning

muude nõukogu järelduste täitmisel, eelkõige kohandamiskavade käsitlemise kohta. Montenegrole antav abi peab vastama vajadustele, valitud prioriteetidele, summade kasutamise ja tagasimaksmise võimele ning majanduse ümberkujundamiseks võetud meetmetele.

Artikkel 116

Toetusena antav rahaline abi kaetakse tegevusmeetmetest, mis on ette nähtud nõukogu asjaomase määrusega mitmeaastase näidisprogrammi raames ja iga-aastase tegevuskava alusel, mille ühendus käivitab pärast konsultatsioone Montenegroga.

Ühenduse rahaline abi võib hõlmata kõiki koostöövaldkondi, erilist tähelepanu pööratakse õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimustele ning õigusaktide ühtlustamisele ja majanduse arengule ning keskkonnakaitsele.

Artikkel 117

Montenegro palvel ning erivajaduse korral võib ühendus koostöös rahvusvaheliste finantsinstitutsioonidega uurida erandkorras makromajandusliku finantsabi andmise võimalust teatavatel tingimustel ning võttes arvesse rahaliste vahendite olemasolu. Kõnealuse abi andmisel lähtutakse tingimustest, mis tuleb kehtestada Montenegro ning Rahvusvahelise Valuutafondi vahel kokkulepitud programmi raames.

Artikkel 118

Olemasolevate vahendite optimaalse kasutamise huvides tagavad lepinguosalised, et ühenduse abi kooskõlastatakse muudest allikatest pärineva, näiteks liikmesriikide, muude riikide ja rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide antava abiga.

Seetõttu vahetavad lepinguosalised korrapäraselt teavet kõikide abi allikate kohta.

X JAOTIS
INSTITUTSIOONILISED, ÜLD- JA LÕPPSÄTTED

Artikkel 119

Käesolevaga luuakse stabiliseerimis- ja assotsiieerimisnõukogu, kes jälgib käesoleva lepingu kohaldamist ja rakendamist. Nõukogu koguneb selleks korrapäraselt, asjakohases koosseisus ning alati, kui asjaolud seda nõuavad. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu vaatab läbi kõik lepingu raamistikust tulenevad olulised küsimused ning kõik muud vastastikust huvi pakkuvad kahepoolsed või rahvusvahelised küsimused.

Artikkel 120

1. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogusse kuuluvad ühelt poolt Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Ühenduste Komisjoni liikmed ning teiselt poolt Montenegro valitsuse liikmed.

2. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu kehtestab oma töökorra.

3. Vastavalt töökorras sätestatud tingimustele võivad stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu liikmed määrata endale esindajad.

4. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu eesistujaks on vastavalt töökorras sätestatule vaheldumisi Euroopa Ühenduse esindaja ja Montenegro esindaja.

5. Euroopa Investeerimispangaga seotud küsimuste korral võtab panga esindaja vaatlejana stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu tööst osa.

Artikkel 121

Käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks on stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogul õigus teha otsuseid käesolevas lepingus ettenähtud juhtude ulatuses. Tehtud otsused on lepinguosaliste jaoks siduvad ning lepinguosalised võtavad nende rakendamiseks vajalikud meetmed. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võib anda ka asjakohaseid soovitusi. Komitee koostab oma otsused ja soovitused lepinguosaliste omavahelisel kokkuleppel.

Artikkel 122

1. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu kohustuste täitmisel abistab teda stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee, kuhu kuuluvad ühelt poolt Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Ühenduste Komisjoni esindajad ning teiselt poolt Montenegro valitsuse esindajad.

2. Oma töökorras määrab stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu kindlaks stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee kohustused, mille hulka kuulub stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu kohtumiste ettevalmistamine, lisaks määrab nõukogu komitee töökorralduse.

3. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võib oma pädevusi delegeerida stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomiteele. Sellisel juhul teeb stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee otsused artiklis 121 sätestatud tingimuste kohaselt.

Artikkel 123

Stabilisatsiooni- ja assotsieerimiskomitee võib moodustada allkomiteesid. Stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee asutab käesoleva lepingu nõuetekohaseks jõustamiseks vajalikud allkomiteed enne käeoleva lepingu jõustumisele järgneva aasta lõppu.

Luuakse rändeküsimustega tegelev allkomitee.

Artikkel 124

Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võib asutada muid erikomiteesid või asutusi, mis aitavad nõukogu tema kohustuste täitmisel. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu määratleb oma töökorras kõnealuste komiteede ja organite koosseisu ja ülesanded ning nende tegutsemiseeskirjad.

Artikkel 125

Käesolevaga asutatakse parlamentaarne stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee. Parlamentaarne stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee on foorumiks, kus Montenegro parlamendi ja Euroopa Parlamendi liikmed saavad kohtuda ja mõtteid vahetada. Komitee tuleb kokku enda määratud ajavahemike tagant.

Parlamentaarsesse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomiteesse kuuluvad ühelt poolt Euroopa Parlamendi liikmed ja teiselt poolt Montenegro parlamendi liikmed.

Parlamentaarne stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu kehtestab oma töökorra.

Parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu eesistujaks on vastavalt töökorras sätestatule vaheldumisi Euroopa Parlamendi esindaja ja Montenegro esindaja.

Artikkel 126

Mõlemad lepinguosalised kohustuvad käesoleva lepingu reguleerimisalas tagama, et teise lepinguosalise füüsilisi ja juriidilisi isikuid ei diskrimineerita võrreldes tema enda kodanikega pääsemisel lepinguosaliste pädevatesse kohtutesse ja haldusasutustesse, et kaitsta oma isiklikke ja omandiõigusi.

Artikkel 127

Käesolevas lepingus sätestatu ei takista lepinguosalisel võtmast meetmeid:

a) mida ta peab vajalikuks, et vältida oma oluliste julgeolekuhuvidega vastuolus oleva teabe avalikustamist;

b) mis on seotud relvade, laskemoona või sõjatarvikute tootmise või nendega kauplemisega või kaitsevajadusteks asendamatu teadus- või arendustöö või tootmisega, tingimusel et need meetmed ei halvenda konkurentsitingimusi selliste toodete suhtes, mis ei ole eriomaselt sõjalise otstarbega;

c) mida ta peab enda julgeoleku seisukohalt vajalikuks korrakaitset mõjutavate tõsiste siseriiklike rahutuste, sõja või sõjaohtu kujutavate tõsiste rahvusvaheliste pingete korral või selleks, et täita oma kohustusi, mis ta on endale võtnud rahu ja rahvusvahelise julgeoleku säilitamiseks.

Artikkel 128

1. Käesoleva lepinguga reguleeritavates valdkondades ja ilma et see piiraks lepingus sisalduvate erisätete kohaldamist:

   – ei tohi meetmed, mida Montenegro rakendab ühenduse suhtes, põhjustada diskrimineerimist liikmesriikide, nende kodanike ega äriühingute vahel;

   – ei tohi meetmed, mida ühendus rakendab Montenegro suhtes, põhjustada diskrimineerimist Montenegro kodanike ega Montenegro äriühingute vahel.

2. Lõike 1 sätted ei piira lepinguosaliste õigust kohaldada oma asjakohaseid maksualaseid õigusnorme maksumaksjate suhtes, kes ei ole oma elu- või asukoha poolest ühesuguses olukorras.

Artikkel 129

1. Lepinguosalised võtavad kõik üld- ja erimeetmed, mida on vaja käesolevast lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks. Nad hoolitsevad käesolevas lepingus sätestatud eesmärkide saavutamise eest.

2. Lepinguosalised lepivad kokku, et mõlema lepinguosalise taotlusel peavad nad viivitamata sobivate kanalite kaudu nõu, et arutada käesoleva lepingu tõlgendamise või rakendamisega seotud küsimusi ja muid omavaheliste suhete asjakohaseid tahke.

3. Mõlemad lepinguosalised suunavad stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule vaidlused, mis on seotud käesoleva lepingu kohaldamise või tõlgendamisega. Sellisel juhul kohaldatakse artiklit 130 ja vajadusel ka protokolli nr 7.

   Stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu võib vaidluse lahendada siduva otsusega.

4. Kui üks lepinguosaline leiab, et teine lepinguosaline ei ole täitnud käesoleva lepingu järgset kohustust, võib ta võtta asjakohaseid meetmeid. Enne meetmete võtmist, välja arvatud eriti pakilistel juhtudel, esitab ta stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule kogu asjakohase teabe, mida on vaja olukorra põhjalikuks uurimiseks, et leida lepinguosalistele vastuvõetav lahendus.

   Meetmete valimisel tuleb eelistada neid, mis segavad käesoleva lepingu toimimist kõige vähem. Nendest meetmetest teatatakse viivitamata stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule ja teise lepinguosalise taotlusel arutatakse neid meetmeid stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus, stabiliseerimis ja assotsieerimiskomitees või mõnes muus artiklite 121 või 122 alusel loodud organis.

5. Lõigete 2, 3 ja 4 sätted ei mõjuta ega piira mingil viisil artiklite 32, 40, 41, 42, 46 ja protokolli nr 3 kohaldamist (Päritolustaatusega toodete ja halduskoostöö meetodite mõiste määratlemine).

Artikkel 130

1. Kui lepinguosaliste vahel tekkib vaidlus käesoleva lepingu tõlgendamise või kohaldamise kohta, esitab lepinguosaline vaidluse lahendamiseks teisele lepinguosalisele ning stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule ametliku taotluse.

   Kui lepinguosaline on arvamusel, et teise lepinguosalise vastuvõetud meede või teise lepinguosalise tegutsemata jätmine kujutab käesoleva lepingu tingimuste kohaselt tema kohustuste täitmata jätmist, annab vaidluse lahendamise ametlik taotlus põhjuse selliseks arvamuseks ja näitab vastavalt juhtumile, et lepinguosaline võib võtta meetmeid vastavalt artikli 129 lõikele 4.

2. Lepinguosalised püüavad leida vaidlustele lahenduse heas usus toimuvate konsultatsioonide kaudu stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus ja muudes lõikes

3 sätestatud organites, eesmärgiga saavutada võimalikult kiiresti mõlemale lepinguosalisele vastuvõetav lahendus.

3. Lepinguosalised esitavad stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule olukorra põhjalikuks uurimiseks vajaliku asjakohase teabe.

Kuni vaidlusele lahenduse leidmiseni arutatakse seda igal stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu istungil, välja arvatud juhul, kui ei ole algatatud protokollis nr 7 sätestatud vahekohtumenetlust. Vaidlus peetakse lahendatuks, kui stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu on teinud vastavalt artikli 129 lõikele 3 vaidluse lahendamiseks siduva otsuse, või kui ta teatab, et vaidlus on lõppenud.

Vaidlusi käsitlevaid konsultatsioone võib pidada ka stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee istungitel või vastavalt lepinguosaliste vahel kokkulepitule artikli 122 või 123 alusel loodud asjaomastes komiteedes või organites, või mõlema lepinguosalise taotlusel. Konsultatsioone võib pidada ka kirjalikult.

Konsultatsioonide käigus avaldatud teave on konfidentsiaalne.

4. Protokolli nr 7 kohaldamisalasse jäävate küsimuste puhul võib kumbki lepinguosaline vastavalt protokollile esitada vaidlusaluse küsimuse lahendamiseks vahekohtule, kui lepinguosalised ei ole suutnud vaidlust lahendada kahe kuu jooksul pärast vaidluse lahendamise menetluse algatamist vastavalt lõikele 1.

Artikkel 131

Kuni üksikisikute ja ettevõtjate ühesuguste õiguste saavutamiseni käesoleva lepingu kontekstis, ei mõjuta käesolev leping neid õigusi, mis tagatakse üksikisikutele ja ettevõtjatele ühelt poolt üht või mitut liikmesriiki ja teiselt poolt Montenegrot siduvate kehtivate lepingutega.

Artikkel 132

Protokolliga nr 8 sätestatakse Montenegro osalemisele ühenduse programmides kohalduvad üldtingimused.

Protokollid nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8 ning I–VII lisa moodustavad käesoleva lepingu lahutamatu osa.

Artikkel 133

Käesolev leping sõlmitakse määramata ajaks.

Kumbki lepinguosaline võib käesoleva lepingu üles öelda, teatades sellest teisele lepinguosalisele. Käesolev leping kaotab kehtivuse kuue kuu möödumisel sellise teatamise kuupäevast.

Kumbki lepinguosaline võib lepingu täitmise koheselt peatada, kui teine lepinguosaline ei pea kinni käesoleva lepingu põhiosast.

Artikkel 134

Käesolevas lepingus tähistab mõiste „lepinguosalised“ ühelt poolt ühendust või liikmesriike või ühendust ja liikmesriike vastavalt nende volitustele ning teiselt poolt Montenegro Vabariiki.

Artikkel 135

Käesolevat lepingut kohaldatakse ühelt poolt nende territooriumide suhtes, kus kohaldatakse Euroopa Ühenduse ning Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut nendes lepingutes sätestatud tingimustel, ja teiselt poolt Montenegro territooriumi suhtes.

Artikkel 136

Käesoleva lepingu hoiulevõtja on Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär.

Artikkel 137

Käesolev leping on koostatud kahes eksemplaris igas lepinguosaliste ametlikus keeles ja kõik need tekstid on võrdselt autentsed.

Artikkel 138

Lepinguosalised kiidavad käesoleva lepingu heaks oma menetluste kohaselt.

Käesolev leping jõustub sellise teise kuu esimesel päeval, mis järgneb kuupäevale, mil lepinguosalised teatavad teineteisele, et esimeses lõigus nimetatud menetlused on lõpule viidud.

Artikkel 139
Vaheleping

Lepinguosalised lepivad kokku, et kui enne käesoleva lepingu jõustumiseks vajalike menetluste lõpuleviimist kohaldatakse käesoleva lepingu teatavaid osi, eelkõige kaupade vaba liikumist ja asjakohaseid transporti käsitlevaid sätteid ühenduse ja Montenegro vahelise vahelepingu alusel, tähendab mõiste „käesoleva lepingu jõustumiskuupäev“ käesoleva lepingu IV jaotise artiklites 73, 74 ja 75, protokollides nr 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7 ning asjakohastes sätetes protokollis nr 4 vahelepingu jõustumiskuupäeva seoses neis sätetes sisalduvate kohustustega.